

VYSOKÁ ŠKOLA EKONOMICKÁ V PRAZE
FAKULTA MEZINÁRODNÍCH VZTAHŮ

Obor: Podnikání a právo

**Insolvenční řízení z pohledu povinností
insolvenčního správce**

(diplomová práce)

Autor: **Bc. Kateřina Pařezová**

Vedoucí práce: **doc. JUDr. Jiřina Hásová, Ph.D.**

Prohlášení:

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci na téma „Insolvenční řízení z pohledu povinností insolvenčního správce“ vypracovala samostatně a vyznačila všechny citace z pramenů.

V Praze dne 16. 12. 2011

.....
podpis studenta

Poděkování

Touto cestou bych chtěla poděkovat doc. JUDr. Jiřině Hásové, Ph.D., své vedoucí práce, za její cenné rady, připomínky, doporučení, ochotu a čas strávený nad mou diplomovou prací.

Obsah

Úvod	7
1 Historický vývoj úpadkového práva a postava správce podle zákona o konkurzu a vyrovnání	9
1.1 Vývoj úpadkového práva v českých zemích	9
1.2 Správce konkurzní podstaty jako předchůdce insolvenčního správce.....	11
1.2.1 Předpoklady pro výkon funkce správce konkurzní podstaty.....	11
1.2.2 Seznam správců	12
1.2.3 Práva a povinnosti správce konkurzní podstaty	13
2 Insolvenční správce	15
2.1 Předpoklady pro výkon funkce správce.....	15
2.1.1 Pojištění odpovědnosti za škodu.....	16
2.1.2 Bezúhonnost	17
2.1.3 Zkoušky insolvenčního správce.....	18
2.2 Seznam insolvenčních správců a insolvenční rejstřík	19
2.2.1 Funkce insolvenčního rejstříku.....	20
2.3 Odpovědnost insolvenčního správce za škodu nebo jinou újmu.....	20
2.4 Zvláštní druhy insolvenčních správců a hostující insolvenční správce.....	22
2.4.1 Zástupce insolvenčního správce	23
2.4.2 Oddělený insolvenční správce	23
2.4.3 Zvláštní insolvenční správce	24
2.4.4 Hostující insolvenční správce.....	25
2.5 Asociace insolvenčních správců.....	25
3 Odměna insolvenčního správce	27
3.1 Odměna insolvenčního správce při konkurzu	28
3.2 Odměna insolvenčního správce při reorganizaci.....	29
3.3 Odměna insolvenčního správce při oddlužení.....	29
4 Jednání a povinnosti insolvenčního správce v jednotlivých fázích insolvenčního řízení	31
4.1 Ustanovení insolvenčního správce do funkce	31
4.1.1 Předběžný správce	32
4.2 Činnost insolvenčního správce po zahájení řízení.....	32

4.2.1	Zahájení řízení na návrh věřitele	33
4.2.2	Zahájení řízení na návrh dlužníka	33
4.3	Zpracování a přezkoumání přihlášených pohledávek	34
4.3.1	Zpracování a přezkoumání přihlášek věřitelů insolvenčním správcem.....	34
4.3.2	Seznam přihlášených pohledávek.....	35
4.3.3	Přezkumné jednání	36
4.3.4	Popírání pohledávek insolvenčním správcem	37
4.3.5	Jiné způsoby uplatňování pohledávek	38
4.4	Právo věřitelů odvolat insolvenčního správce a ustanovit nového insolvenčního správce	39
4.5	Majetková podstata.....	40
4.5.1	Zjišťování majetkové podstaty	41
4.5.2	Soupis majetkové podstaty	43
4.5.3	Nakládání s majetkovou podstatou a její správa	44
4.6	Incidenční spory	45
5	Jednání a povinnosti insolvenčního správce při různých způsobech řešení úpadku ...	48
5.1	Jednání a povinnosti insolvenčního správce při řešení úpadku konkurzem.....	48
5.1.1	Procesní úkony správce navazující na prohlášení konkursu	49
5.1.2	Zpeněžení majetkové podstaty	50
5.1.3	Nakládání s výtěžkem zpeněžení.....	52
5.1.4	Konečná zpráva	53
5.1.5	Rozvrhové usnesení.....	54
5.1.6	Zrušení konkursu	55
5.2	Jednání a povinnosti insolvenčního správce při řešení úpadku nepatrným konkursem	56
5.3	Jednání a povinnosti insolvenčního správce při řešení úpadku reorganizací.....	56
5.3.1	Povinnosti a jednání správce po rozhodnutí o povolení reorganizace a před schválením reorganizačního plánu.....	57
5.3.2	Povinnosti a jednání správce po nabytí účinnosti reorganizačního plánu ...	58
5.4	Jednání a povinnosti insolvenčního správce při řešení úpadku oddlužením.....	60
5.4.1	Povinnosti správce společné pro všechny způsoby oddlužení	61
5.4.2	Postavení správce a jeho povinnosti při řešení oddlužení zpeněžením majetkové podstaty	62

5.4.3	Postavení správce a jeho povinnosti při řešení oddlužení pomocí splátkového kalendáře.....	63
5.4.4	Postavení správce a jeho povinnosti při řešení oddlužení kombinací obou variant	63
5.5	Jednání a povinnosti insolvenčního správce při řešení úpadku finančních institucí	64
5.5.1	Řešení úpadku úvěrových institucí a s tím spojené povinnosti insolvenčního správce	64
5.5.2	Řešení úpadku pojišťovacích institucí a s tím spojené povinnosti insolvenčního správce	66
	Závěr	67
	Seznam použité literatury	70

Úvod

Po nabytí účinnosti poměrně mladého a ve své oblasti revolučního zákona č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení dne 1. 1. 2008 dostalo úpadekové právo zcela nový ráz. Tento zákon reagoval na potřeby moderní společnosti a zavedl kromě již známého konkurzního řízení s likvidačním charakterem i zcela nové instituty řešení úpadku reflektující potřebu zavedení ozdravných způsobů jako je reorganizace nebo oddlužení. Kromě nových způsobů řešení úpadku zákon zavádí zcela nově i institut insolvenčního správce, jehož osoba, povinnosti a jednání v průběhu celého insolvenčního řízení jsou hlavním předmětem této práce.

Tematika insolvenčního řízení a insolvenčního správce je v současné době velmi aktuální z důvodu stále trvající ekonomické krize, která s velkou pravděpodobností dopadne ještě na poměrně velký počet subjektů ze sféry podnikatelské i nepodnikatelské. Vzhledem k tomu, že zavedením přísnějších podmínek pro výkon funkce insolvenčního správce došlo k 1.1.2010 v České republice k podstatnému snížení počtu insolvenčních správců, si tak osoby, které získaly oprávnění vykonávat funkci insolvenčního správce, v tomto období mohou přijít k lukrativním výdělkům.

Cílem mé práce je osvětlení role insolvenčního správce v průběhu insolvenčního řízení. Budu se snažit popsat jeho úkony a povinnosti, které je ze zákona povinen vykonávat jak v jednotlivých fázích insolvenčního řízení, tak při jednotlivých způsobech řešení úpadku. Zároveň bych ráda obeznámila čtenáře této práce s vývojem úpadekového řízení a s předchozí právní úpravou správce konkurzní podstaty obsaženou v zákoně č. 328/1991 Sb. o konkurzu a vyrovnání, která s novou úpravou insolvenčního správce přímo souvisí. Ve své práci se budu zabývat insolvenčním řízením a problematikou insolvenčního správce v rámci právního řádu České republiky a při zpracovávání této tematiky budu využívat dvou metod, a to metody komparativní a metody popisné.

V první části své práce se zaměřím na vývoj úpadekového práva na území českých zemí a také na úpravu správce konkurzní podstaty, který je zde zmíněn především jako předchůdce správce insolvenčního. Uvedu zde základní předpoklady pro výkon funkce správce konkurzní podstaty, jeho práva a povinnosti, aby si čtenář při dalším čtení mohl tyto 2 instituty samostatně porovnat.

V druhé a třetí části se pak zabývám již konkrétně insolvenčním správcem, jeho osobou a předpoklady, které správce musí splňovat, aby mohl získat oprávnění vykonávat

funkci insolvenčního správce, jeho odpovědností, odměnou a seznamem insolvenčních správců. Tato část by měla být základním kamenem pro pochopení významu insolvenčního správce a jeho povinností. Zároveň je zde také vymezeno i postavení dalších samostatných druhů insolvenčních správců.

V další části se pak věnuji povinnostem a postavení insolvenčního správce v jednotlivých fázích insolvenčního řízení. V této části jsou uvedeny obecné správcovy povinnosti, které se ho týkají a které je povinen vykonávat v rámci všech způsobů řešení úpadku. Insolvenční správce nás touto kapitolou provází od jeho ustanovení do výkonu funkce až po jeho postavení v rámci incidenčních sporů.

Závěrečná kapitola vyzdvihuje roli insolvenčního správce v rámci jednotlivých způsobů řešení úpadku, přičemž při popisování jeho role nedochází k detailnímu popisu konkrétního způsobu řešení úpadku, ale pouze k vyzdvižení jednotlivých správcových úkonů a povinností během konkrétního druhu insolvenčního řízení.

Hlavním zdrojem pro vytvoření mé práce bude zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení ve znění pozdějších předpisů a zákon č. 312/2006 Sb., o insolvenčních správcích. Dalšími zdroji pro mou práci budou internetové stránky, především na internetu dostupné dokumenty a články týkající se problematiky insolvenčního správce. Podpůrnými zdroji budou knižní publikace, například komentář k zákonu o úpadku a způsobech jeho řešení.

1 Historický vývoj úpadkového práva a postava správce podle zákona o konkurzu a vyrovnání

1.1 Vývoj úpadkového práva v českých zemích

Počátky úpadkového práva v českých zemích můžeme spojovat s význačnými problémy společnosti druhé poloviny 30. let 17. století. Hlavním takovým problémem bylo zadlužování mimoměstské šlechty způsobené zejména rychlým růstem cen, a tudíž všeobecnou drahotou. Velký podíl na vzniku konkurzního práva můžeme přisoudit i tzv. měnové koládě, státnímu bankrotu, z roku 1623. Konkurzní právo mělo v této době vyloženě šlechtický ráz a sloužilo jako nástroj šlechty pro řešení dlužnických vztahů.

Avšak jako první komplexní úprava konkurzního práva je považován josefinský konkurzní řád z roku 1781. Jeho hlavní význam tkví v tom, že vytvořil jednotné konkurzní právo a odstranil dualismus konkurzního práva městského a zemského. Téměř o sto let později, v roce 1862, byl josefinský konkurzní řád doplněn zákonem o vyrovnávacím řízení. Společně pak byly tyto 2 zákony v roce 1869 nahrazeny konkurzním řádem, který byl kvůli svým nedostatkům po vypuknutí první světové války v roce 1914 nahrazen císařským nařízením č. 337/1914 ř.z., které přineslo značnou reformaci konkurzního řízení. Toto nařízení se pak v praxi značně osvědčilo, což dokazuje i to, že zůstalo v platnosti až do roku 1931, kdy bylo nahrazeno prvorepublikovým zákonem č. 64/1931 Sb., který obsahoval řád konkurzní, vyrovnací a odpůrcí. Největším přínosem tohoto zákona bylo sjednocení českého a slovenského konkurzního práva. Zákonnodárci pak tento zákon využili jako předlohu při tvorbě zákona o konkurzu a vyrovnání.

Po roce 1948 došlo v hospodářské sféře ve své podstatě k likvidaci soukromého vlastnictví a úpadkové právo se z tohoto důvodu stává nedůležitým. Kvůli nastolení socialistického totalitního režimu, zestátnění výrobních prostředků, celospolečenskému vlastnictví a plánovitému řízení národního hospodářství ztratil institut konkurzního řízení v právním řádu své místo a stal se tak zbytečným. Vydáním občanského soudního řádu¹ v roce 1951 byl vývoj konkurzního práva zastaven. Občanský soudní řád zrušil zákon č. 64/1931 Sb. z roku 1931, aniž by ho nahradil adekvátní právní úpravou, a úprava konkurzního práva tak na čtyři desítky let zůstává nedotčena.

¹ Zákon č. 142/1950 Sb., o řízení ve věcech občanskoprávních (občanský soudní řád)

Po čtyřiceti letech, díky změně politického režimu a návratu k tržní ekonomice, dochází k obnovení úpadkového práva zákonem o konkurzu a vyrovnání č. 328/1991 Sb. Východiskem pro tento zákon se stal již zmiňovaný prvorepublikový zákon č. 64/1931 Sb. z roku 1931. Přestože jako vzor k vytvoření nové právní úpravy tento zákon posloužil velmi dobře, navázat na právní úpravu z třicátých let nebylo prakticky uskutečnitelné především kvůli přetržení plynulosti vývoje úpadkového práva, absenci judikatury a změně legislativního rámce.

Zákon o konkurzu a vyrovnání byl v době své účinnosti 29krát novelizován², protože neodrážel změny v hospodářství ani ve společnosti. Zákonodárce se v rámci těchto novelizací potýkal nejen s aplikačními problémy ale i s modernizací zákona. Avšak i přes všechny tyto snahy zákonodárců zákon o konkurzu a vyrovnání přestal vyhovovat požadavkům moderní společnosti, která začíná značně upřednostňovat sanační způsoby řešení úpadků před likvidačními. Hlavním nedostatkem úpravy zákona o konkurzu a vyrovnání bylo, že nerozlišovala mezi úpadky malých a velkých podnikatelů a nehodila se ani pro úpadky nepodnikatelů či pro úpadky s velkým počtem věřitelů. I z těchto důvodů se tak zákon o konkurzu a vyrovnání stal pouze dočasnou právní úpravou úpadku před přechodem na komplexní úpravu, která má za cíl urychlit úpadkové řízení a také zdůraznit spravedlnost a hospodárnost řízení.

O potřebách nové komplexní úpravy se začíná mluvit již počátkem 21. století, a tak nakonec 1. ledna 2008 nabývá účinnosti očekávaný zákon o úpadku a způsobech jeho řešení č. 182/2006 Sb. (dále jen insolvenční zákon).

Tento zákon reflektuje všechny výše zmíněné nedostatky zákona o konkurzu a vyrovnání, dává na výběr z několika možností řešení úpadku, lépe upravuje postavení věřitelů, kteří nyní získávají větší pravomoc spolurozhodovat s insolvenčním soudem o způsobu řešení úpadku, a zajišťuje větší transparentnost a předvídatelnost úpadkového řízení. Zákon zároveň zavádí zcela nový pojem hrozícího úpadku a nové pořádkové lhůty, které by měly zajistit urychlení celého insolvenčního řízení. Insolvenční zákon také zavádí nový institut insolvenčního správce, jehož postavení, povinnosti a náplň práce v průběhu celého insolvenčního řízení jsou hlavním předmětem této práce.

Přestože insolvenční zákon zrušil k 1. lednu 2008 zákon o konkurzu a vyrovnání, §432 odst.1 insolvenčního zákona říká, že pro konkurzní a vyrovnací řízení zahájená před tímto datem se použijí dosavadní právní předpisy. Za tyto předpisy zákonodárce považuje

² <http://www.epravo.cz/top/clanky/slovo-uvodem-k-pravni-uprave-upadku-podle-noveho-insolvencniho-zakona-52177.html?mail> [cit. 2011-10-18]

především zákon o konkurzu a vyrovnání a další právní předpisy ve znění účinném do 31. prosince 2007. Vzhledem k tomu, že konkurzní řízení mohou trvat několik let, dochází tak k existenci dvou paralelně fungujících úprav úpadkového řízení. Tuto situaci není možné nijak urychlit, a tak k odstranění souběžnosti úpadkového řízení řešeného podle zákona o konkurzu a vyrovnání a úpadkového řízení řešeného podle insolvenčního zákona dojde teprve ukončením posledního řízení, které se řeší podle zákona o konkurzu a vyrovnání.

1.2 Správce konkurzní podstaty jako předchůdce insolvenčního správce

Osoba správce konkurzní podstaty a jeho postavení je upravena v §8 a §9 zákona o konkurzu a vyrovnání, dále ve vyhlášce ministerstva spravedlnosti České republiky č. 476/1991 Sb., kterou se provádějí některá ustanovení zákona o konkursu a vyrovnání. Tato vyhláška se věnuje seznamu správců, podmínkám zápisu do těchto seznamů a také odměňování správců. Dále se osoby správce konkurzní podstaty týká vyhláška ministerstva spravedlnosti České republiky č. 37/1992 Sb., o jednacím řádu pro okresní a krajské soudy, která upravuje ustanovování správců do funkce v konkrétních případech konkurzního řízení.

Dle judikatury nejvyššího soudu³ správce konkurzní podstaty není účastníkem konkurzního řízení. V podstatě je zvláštním procesním subjektem se samostatným postavením jak vůči úpadci, tak vůči věřitelům.⁴ Můžeme tvrdit, že správce konkurzní podstaty je stejně jako v insolvenční správce ústřední postava celého úpadkového řízení, bez které by řízení nebylo možné uskutečnit.

1.2.1 Předpoklady pro výkon funkce správce konkurzní podstaty

„Správce podstaty se zásadně vybírá ze seznamu správců, který vede soud příslušný k řízení. Do seznamu správců lze zapsat jen bezúhonnou fyzickou osobu, která je plně způsobilá k právním úkonům, má přiměřenou odbornou způsobilost a se zápisem souhlasí, nebo veřejnou obchodní společnost, která bude činnost správce vykonávat prostřednictvím svých společníků, o nichž prokáže, že splňují podmínky pro zapsání do seznamu. Veřejná obchodní společnost, ustavená správcem, oznámí soudu neprodleně, kdo ze společníků

³ Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 30. dubna 1997, sp. zn. 2 Cdon 1566/96

⁴ MARŠÍKOVÁ, Jolana. Insolvenční zákon s poznámkami, judikaturou, nařízením Rady ES 1346/2000 a prováděcími předpisy ve znění zákonů č.69/2011 Sb. a č.73/2011 Sb.. Praha: Leges, 2011. s. 53

bude jejím jménem funkci správce vykonávat.“⁵ Je evidentní, že příslušný soud může ustanovit správcem pouze ve věci nepodjatou osobu. Jedna osoba může vykonávat funkci správce konkurzní podstaty i ve více než jednom konkurzním řízení.

Fyzická osoba dokládá svou bezúhonnost výpisem z rejstříku trestů, který nesmí být starší tří měsíců a svou odbornou způsobilost osvědčuje certifikáty o odborném školení či kurzu, který byl absolvován u osoby k tomu pověřené, například u Komory specialistů pro krizové řízení a insolvenční v ČR nebo u Asociace správců majetku, popřípadě také dokladem o dosaženém vzdělání nebo kvalifikaci.

Předpoklady pro výkon funkce správce konkurzní podstaty jsou určeny velice stručně a nejsou konkrétněji specifikovány, což se později stalo předmětem zájmů zákonodárce při tvorbě insolvenčního zákona. Toto mírné nastavení požadavků, které zdaleka nezaručuje splnění adekvátní kvalifikace potřebné pro výkon funkce správce konkurzní podstaty způsobilo, že ke dni 31. 1. 2006 bylo v České republice zapsaných 5 600 správců⁶. Na zmíněnou nedokonalost úpravy v oblasti požadavků na výkon správce a absenci orgánu, který by dohlížel nad splněním alespoň základních znalostí a zkušeností reagoval zákonodárce při tvorbě insolvenčního zákona.

1.2.2 Seznam správců

Seznam správců konkursní podstaty je veden příslušnými soudy, kterými jsou krajské soudy a městský soud v Praze. Do seznamu správců jsou zapsány osoby, které splnily všechny výše zákonem stanovené podmínky a podaly návrh na zápis do seznamu správců. Do seznamu může být zapsána fyzická osoba nebo i právnická osoba ve formě veřejné obchodní společnosti, ve které budou funkci správce vykonávat její společníci, kteří splnili podmínky pro ustanovení do této funkce.

„Osoba zapsaná do seznamu může své ustavení správcem odmítnout, jen jsou-li pro to důležité důvody. Výjimečně může soud ustavit správcem i osobu do seznamu správců nezapsanou, pokud splňuje podmínky pro zapsání do seznamu a s ustavením souhlasí.“⁷ Tato osoba ale musí splňovat předpoklady po zapsání do seznamu správců a souhlasit se svým ustavením. K ustanovení správce, který není do seznamu správců zapsán dochází zcela ve výjimečných případech. Jedním z nich je případ, kdy si předpokládaná povaha konkurzu vyžádá specializovanou odbornost nebo pokud nejde například kvůli podjatosti ustanovit nikoho jiného ze seznamu. Tato situace může nastat i v případě, kdy ani jeden

⁵ § 8 odst. 1 zákona č. 328/1991 Sb., o konkurzu a vyrovnání

⁶ <http://www.konkursni-noviny.cz/clanek.html?id=1475> [cit. 2011-10-18].

⁷ § 8 odst. 1 zákona č. 328/1991 Sb., o konkurzu a vyrovnání

ze správců, zapsaných v seznamu příslušného soudu, není ochoten se ujmout správcovské funkce nebo též v případě, kdy do seznamu správců v místě sídla úpadce není zapsán žádný správce konkurzní podstaty.

Seznam správců vede předseda konkurzního soudu, který rozhoduje o zapsání osoby do seznamu správců, ale také o jejím vyškrtnutí z tohoto seznamu. V případě, kdy správce sám podá návrh na své vyškrtnutí ze seznamu správců a je z něj poté vyškrtnut, automaticky nedochází k jeho zproštění z výkonu funkce správce. Může tak nastat situace, kdy je správce během řízení nadále povinen setrvávat ve své funkci, přestože byl během řízení na svůj návrh vyškrtnut ze seznamu správců. Tatáž pravidla platí pro osoby správců vyškrtnuté z jiných důvodů, podmínkou ale je, že tyto osoby stále splňují veškeré požadavky pro výkon funkce správce konkurzní podstaty.

Seznam správců se dělí na 3 části podle osob do nich zapisovaných. Do části A se zapisují advokáti, kteří mají sídlo v obvodu konkursního soudu, a notáři, jmenovaní do notářského úřadu v obvodu konkursního soudu. Do části B seznamu se zapisují jiné vhodné osoby, především osoby s ekonomickým vzděláním, jako jsou daňoví poradci, auditoři nebo likvidátoři, a to na návrh příslušné samosprávné profesní organizace nebo státních orgánů. Do poslední části seznamu, části C, jsou zapisovány veřejné obchodní společnosti na vlastní návrh.⁸

1.2.3 Práva a povinnosti správce konkurzní podstaty

Přestože správce není účastníkem řízení, je ústřední postavou konkurzního řízení. Jelikož správce podstaty iniciuje všechny aktivity nezbytné k řádnému průběhu celého konkurzu, přecházejí na něj již od prohlášení konkurzu na majetek úpadce práva, jenž mu mají zajistit plnění všech jeho funkcí, zejména tedy právo nakládat s majetkem podstaty.

Hlavní povinností správce konkurzní podstaty je povinnost postupovat s odbornou péčí. To znamená, že správce musí postupovat s péčí řádného hospodáře. *"Pojem péče řádného hospodáře lze přitom chápat tak, že řádný hospodář činí právní úkony týkající se obchodní společnosti odpovědně a svědomitě a stejným způsobem rovněž pečuje o její majetek, jako kdyby šlo o jeho vlastní majetek."*⁹ Pokud dojde k situaci, že správce konkurzní podstaty poruší své zákonem nebo soudem uložené povinnosti, je odpovědný za vzniklou škodu. Stejně tak mají odpovědnost za škodu spojenou s výkonem funkce správce všichni společníci veřejné obchodní společnosti, která byla ustanovena do funkce

⁸ <http://konkurs-vyrovnani.cz/index.php?idac=195&idb=30> [cit. 2011-10-18]

⁹ Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 27. června 2007, sp. zn. 5 Tdo 515/2007

správce. Společníci veřejné obchodní společnosti pak odpovídají všichni společně a nerozdílně. Proto je další velkou povinností správce konkurzní podstaty sjednání smlouvy o pojištění odpovědnosti za škodu, která by mohla vzniknout v souvislosti s výkonem jeho funkce.

Zákonodárce dal vzniknout i dalším nástrojům a institutům, které mají správce podstaty donutit k zodpovědnému plnění svých povinností. „*Neplní-li správce řádně své povinnosti, může mu soud uložit pořádkovou pokutu až do výše 100 000 Kč.*“¹⁰ Zákon zároveň dává soudu pravomoc z významných důvodů zprostit správce jeho funkce a ustavit tak nového správce, a to i na základě návrhu věřitelů. Avšak, i když je správce své funkce zproštěn, nezaniká tím jeho odpovědnost po dobu vykonávání jeho funkce správce. V tomto případě mu pak zákon ukládá informační povinnost vůči novému správci, kterému musí řádně předat veškeré doklady a informovat ho o svém postupu. Dalším rizikem správce podstaty je, že se při nesprávném výkonu své funkce může dopustit i trestného činu porušení povinnosti při správě cizího majetku, podle § 255 a § 255a trestního zákona¹¹. Zákonodárce tak za pomoci těchto ustanovení klade velký tlak na správcův zodpovědný, spolehlivý a svědomitý postup během celého konkurzního řízení.

Další velkou povinností správce podstaty je „*zachovávat mlčenlivost o skutečnostech, které jsou zvláštními zákony určeny k utajení, pokud se o nich dozvěděl při výkonu své funkce, a to i po jejím skončení.*“¹² Mlčenlivosti může být pak zbaven soudně nebo také osobou, vůči které tuto mlčenlivost zachovává.

Funkce správce konkurzní podstaty je úplatná, a tak je jedním z jeho práv právo na odměnu a na náhradu hotových výdajů vynaložených v konkurzním řízení. Přičemž jeho finanční nároky mohou být uspokojovány již v průběhu konkurzního řízení.

¹⁰ § 8 odst. 4 zákona č. 328/1991 Sb., o konkurzu a vyrovnání

¹¹ Zákon č. 140/1961 Sb., trestní zákon

¹² § 8 odst. 8 zákona č. 328/1991 Sb., o konkurzu a vyrovnání

2 Insolvenční správce

Osoba insolvenčního správce je upravena insolvenčním zákonem, v němž je obsažena procesněprávní úprava insolvenčního správce a zákonem číslo 312/2006 Sb., o insolvenčních správcích, který ho vymezuje z hlediska hmotněprávního .

Přestože insolvenční zákon upravuje specifické druhy insolvenčních správců, definice insolvenčního správce v obecné rovině zde není uvedena. Avšak pojem insolvenčního správce můžeme najít v §2 zákona o insolvenčních správcích, který říká, že „*insolvenčním správcem je fyzická osoba, která je oprávněna vykonávat činnost insolvenčního správce a rovněž i veřejná obchodní společnost nebo zahraniční obchodní společnost nebo zahraniční sdružení, které poskytuje stejné záruky ručení společníků jako veřejná obchodní společnost, a je založená podle práva členského státu Evropské unie, členských států Dohody o evropském hospodářském prostoru (dále jen "zahraniční společnost") a která je oprávněna vykonávat činnost insolvenčního správce.*“

Obecně bychom ale mohli říct, že insolvenční správce je zvláštní procesní subjekt, který není účastníkem insolvenčního řízení a který zajišťuje řádný průběh úpadečného řízení. Insolvenční správce vystupuje jako zástupce věřitelů a zároveň jako zástupce dlužníka, přičemž jedná svým jménem na účet dlužníka, tak aby došlo k co nejvyššímu poměrnému uspokojení jeho věřitelů. Práva a povinnosti, kterými v průběhu insolvenčního řízení disponuje, jsou mu přiděleny zákonem nebo rozhodnutím insolvenčního soudu.

2.1 Předpoklady pro výkon funkce správce

Zákonodárce si při tvorbě insolvenčního zákona vzal k srdci zjevné nedostatky úpravy správce konkurzní podstaty a při tvorbě úpravy insolvenčního správce zahrnul požadavek na vyšší specializaci a profesionalizaci insolvenčních správců. Požadavek na vyšší specializaci správců a přísnější podmínky pro získání oprávnění insolvenčního správce měly vést, a také vedly, k poklesu počtu správců a k zajištění jejich odborné kvalifikace.

Povolení pro výkon funkce insolvenčního správce může získat bezúhonná fyzická osoba, která je plně způsobilá k právním úkonům, dosáhla vysokoškolského vzdělání magisterského studijního programu v členském státu evropské unie nebo jí bylo toto vzdělání členským státem uznáno, která dále musela vykonat zkoušku insolvenčního správce, popřípadě rozdílovou zkoušku insolvenčního správce a uzavřela smlouvu

o pojištění odpovědnosti za škodu, která by mohla vzniknout v souvislosti s výkonem funkce insolvenčního správce. Toto pojištění musí mít osoba insolvenčního správce uzavřené po celou dobu trvání jeho funkce. Posledním předpokladem pro výkon funkce insolvenčního správce je zaplacení správního poplatku ve výši 5000 Kč ministerstvu spravedlnosti k zápisu do seznamu.¹³

Povolení k výkonu funkce insolvenčního správce může stejně tak získat i právnická osoba ve formě veřejné obchodní společnosti nebo odpovídající zahraniční společnost, která uzavřela smlouvu o pojištění odpovědnosti škodu a která před zápisem do seznamu insolvenčních správců musí označit fyzickou osobu, která bude oprávněna funkci správce provádět. Tato osoba tzv. ohlášeného společníka musí kumulativně splňovat všechny zákonem stanovené požadavky na výkon funkce správce kromě povinnosti uzavření pojištění a zaplacení správního poplatku, které splňuje příslušná veřejná obchodní společnost či zahraniční společnost.

2.1.1 Pojištění odpovědnosti za škodu

Podmínka uzavření smlouvy o pojištění odpovědnosti za škodu, která by mohla vzniknout v souvislosti s výkonem funkce správce nebo jeho zaměstnanců, již před zápisem správce do seznamu správců a povinnost toto pojištění udržovat po celou dobu trvání jeho funkce, je v podstatě zpřísněním ustanovení uvedeného v zákoně o konkurzu a vyrovnání. Toto pojištění si je insolvenční správce povinen sjednat na vlastní náklady. Kdyby si správce toto pojištění nesjednal, nemohl by být zapsán do seznamu insolvenčních správců a nemohl by tak být ustanoven do funkce správce v konkrétním insolvenčním řízení. Pokud by jeho pojištění netrvalo po celou dobu výkonu funkce správce, jednalo by se o závažné porušení povinnosti, kvůli kterému by mohl být správce zproštěn své funkce¹⁴ a rovněž by měl být vyškrtnut ze seznamu insolvenčních správců. Minimální výše pojistného plnění je stanovena vyhláškou č. 314/2007 Sb., o minimálním limitu pojistného plnění a minimálních standardech pojistných smluv insolvenčních správců. „*Minimální limit pojistného plnění z pojištění odpovědnosti za škodu, která by mohla vzniknout v souvislosti s výkonem funkce insolvenčního správce podle insolvenčního zákona nebo s činností jeho zaměstnanců, se pro fyzické osoby stanoví částkou 1 000 000 Kč. Tento limit se pro veřejné obchodní společnosti a zahraniční společnosti stanoví částkou 1 000 000 Kč*

¹³ § 6 zákona č. 312/2006 Sb., o insolvenčních správcích

¹⁴ MARŠÍKOVÁ, Jolana. Insolvenční zákon s poznámkami, judikaturou, nařízením Rady ES 1346/2000 a prováděcími předpisy ve znění zákonů č.69/2011 Sb. a č.73/2011 Sb.. Praha: Leges, 2011. s. 55

*násobenou počtem ohlášených společníků.*¹⁵ Tento limit je opravdu minimální a správci by měli vzít v úvahu jeho navýšení v závislosti na uskutečňovaném insolvenčním řízení.

2.1.2 Bezúhonnost

Na rozdíl od úpravy obsažené v zákoně o konkurzu a vyrovnaní, je bezúhonnost správce v insolvenčním zákoně upravena jasně a zdařile. Podmínka bezúhonnosti je v zákoně o insolvenčních správcích vymezena negativním výčtem. Při bližším zamyšlení je zřejmé, že jednoznačnou úpravou bezúhonnosti se zákonodárce snažil ochránit transparentnost a důvěryhodnost insolvenčního řízení a zabránit tak podvodnému jednání insolvenčních správců či ovlivňování insolvenčního řízení. Jako potvrzení o bezúhonnosti si ministerstvo spravedlnosti elektronicky vyžádá výpis z rejstříku trestů, který nesmí být starší 90 dnů.

Fyzická osoba není bezúhonná pokud se v souvislosti s výkonem funkce insolvenčního správce dopustila úmyslného trestného činu, za který byla pravomocně odsouzena, popřípadě jiného úmyslného trestného činu spáchanému proti závazným pravidlům tržní ekonomiky.¹⁶ Osobu, které insolvenční soud v posledních pěti letech, před podáním návrhu na zápis do seznamu insolvenčních správců zamítl žádost o prominutí zbytku jejích dluhů, také nelze považovat za bezúhonnou. Bezúhonná není ani osoba, která je účastníkem probíhajícího insolvenčního řízení, jenž řeší její úpadek nebo hrozící úpadek a také osoba, která během posledních tří let vykonávala funkci statutárního orgánu nebo byla členem statutárního orgánu právnické osoby, u které probíhá insolvenční řízení kvůli jejímu úpadku nebo hrozícímu úpadku.

Z důvodu trvání překážky výkonu funkce statutárního orgánu, člena statutárního orgánu nebo jiného orgánu právnické osoby není bezúhonnou ani osoba, která je podnikatelem. Pakliže osobě, která podává návrh na zápis do seznamu insolvenčních správců, bylo během posledních pěti let zrušeno povolení ministerstvem spravedlnosti, kvůli tomu, že opakovaně nebo podstatným způsobem porušovala povinnosti stanovené zákonem o insolvenčních správcích nebo insolvenčním zákonem, nelze ji považovat za bezúhonnou.

¹⁵ § 2 vyhlášky č. 314/2007 Sb., o minimálním limitu pojistného plnění a minimálních standardech pojistných smluv insolvenčních správců

¹⁶ KOTOUČOVÁ, Jiřina. Zákon o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon). Komentář. Praha: C. H. BECK, 2010. s. 49

2.1.3 Zkoušky insolvenčního správce

Insolvenční zákon zvýšil požadavky na odbornou kvalifikaci insolvenčního správce. Nejenže požaduje vysokoškolské vzdělání magisterského studijního programu, ale i složení poměrně náročných správcovských zkoušek. Aby byla zachována kontinuita práva, zákonodárce stanovil přechodné dvouleté období, které skončilo ke dni 1. ledna 2010, během kterého mohli činnost insolvenčního správce vykonávat správci konkurzní podstaty zapsaní v seznamech správců podle zákona o konkurzu a vyrovnání, aniž by složili zkoušky insolvenčního správce. Pokud k uvedenému datu nesložili zkoušky insolvenčního správce, jejich oprávnění k výkonu funkce insolvenčního správce zaniklo a byli ze seznamu insolvenčních správců vyškrtnuti. Hlavně proto došlo k 1. lednu 2010 ke snížení počtu správců na 217.¹⁷

Pokud osoba dosáhla magisterského vysokoškolského vzdělání a zaplatila poplatek ve výši 5000 Kč, tak jí musí být do 6 měsíců od doručení písemné žádosti na ministerstvo spravedlnosti umožněno vykonat zkoušku insolvenčního správce. V případě neúspěchu může žadatel do 30 dnů ode dne konání zkoušky písemně požádat o její opakování. Opakování zkoušky mu bude umožněno až po uplynutí 6 měsíců ode dne konání zkoušky. Pokud by žadatel i podruhé neuspěl, má možnost posledního třetího pokusu. Ten, kdo zkoušku nesložil na první pokus a zároveň si v 30 denní lhůtě nepodal žádost o její opakování nebo ten, kdo ji nesložil ani na třetí pokus, smí podat novou žádost o vykonání zkoušky teprve po uplynutí 3 let ode dne zkoušky, na které neuspěl. Uchazeč, kterému to třikrát nevyšlo nemusí tedy házet flintu do žita a může si po třech letech znovu podat žádost o vykonání zkoušky, na jejíž úspěšné složení má po zaplacení správního poplatku 5000 Kč opět 3 pokusy.

*„Advokáti, daňoví poradci, auditori nebo notáři jsou povinni vykonat namísto zkoušky insolvenčního správce rozdílovou zkoušku insolvenčního správce.“*¹⁸ Rozdílová zkouška, je taková zkouška, která je na rozdíl od zkoušky insolvenčního správce obsahově zúžena. U advokátů o znalosti, které musí prokázat při advokátní zkoušce, u daňových poradců o znalosti v rozsahu kvalifikační nebo rozdílové zkoušky, u auditorů o znalosti auditorské nebo rozdílové auditorské zkoušky a u notářů o znalosti notářské zkoušky.

Posledním třetím typem zkoušky je tzv. zvláštní zkouška insolvenčního správce, která je obsahově nejnáročnější. Důkazem toho může být, že v České republice máme těchto správců jen několik. Úspěšným absolvováním této zkoušky získá uchazeč oprávnění

¹⁷ <http://www.konkurs-vyrovnani.cz/index.php?idb=75&idac=1221> [cit.2011-10-20]

¹⁸ § 25 zákona č. 312/2006 Sb., o insolvenčních správcích

vykonávat funkci insolvenčního správce dlužníka, kterým je finanční instituce se zvláštním režimem, obchodníkem s cennými papíry a další.¹⁹

Zkouška je složena ze dvou částí, z ústní a písemné. Tyto dvě části jsou zkonstruovány tak, že písemná část zkoušky se snaží zjistit znalost insolvenčního zákona schopnost jeho aplikace. A ústní část zkoušky se snaží prověřit znalosti uchazeče z oblasti občanského, obchodního a pracovního práva, občanského práva procesního, insolvenčního práva, správního práva včetně správního řízení, finančního práva včetně daňového řízení, řízení podniku a účetnictví.²⁰

Písemná část zkoušky je neveřejná, koná se formou testu a podmínkou jejího úspěšného složení je označení všech správných odpovědí alespoň u 80% otázek²¹, teprve pak může jít uchazeč skládat ústní zkoušku. V případě, kdy uchazeč u ústní zkoušky neuspěje, nemusí při dalším pokusu opakovat písemnou zkoušku, kterou předtím úspěšně složil.

Po úspěšném složení zkoušky insolvenčního správce je uchazeči vydáno osvědčení o absolvované zkoušce. S tímto osvědčením a dalšími doklady, které potvrzují nezbytné předpoklady pro výkon funkce insolvenčního správce a již zmiňovaným poplatkem 5000 Kč může uchazeč požádat o zapsání do seznamu insolvenčních správců.

Jako poslední předpoklad výkonu funkce insolvenčního správce by se dala zařadit i podmínka, že činnost insolvenčního správce nemůže vykonávat osoba ve volené či jmenované veřejné funkci jako je člen vlády, poslanec, senátor a další.

2.2 Seznam insolvenčních správců a insolvenční rejstřík

Vedení seznamu insolvenčních správců přešlo z jednotlivých krajských soudů a městského soudu v Praze na ministerstvo spravedlnosti, které zároveň dohlíží na výkon funkce insolvenčních správců.

Seznam je vedený elektronicky a skládá se ze dvou částí, z částí obecné a části zvláštní. „Do obecné části seznamu se odděleně zapisují fyzické osoby, veřejné obchodní společnosti, zahraniční společnost a hostující insolvenční správci, kterým vzniklo právo vykonávat činnost insolvenčního správce.“²² Do zvláštní části se zapisují pouze osoby, které úspěšně složily zvláštní zkoušku insolvenčního správce, přičemž jsou tyto osoby automaticky zapsány i do obecné části.

¹⁹ Viz § 3 vyhlášky č. 312/2007 Sb., o obsahu a dalších náležitostech zkoušek insolvenčních správců

²⁰ § 3a-g vyhlášky č. 312/2007 Sb., o obsahu a dalších náležitostech zkoušek insolvenčních správců

²¹ § 9 vyhlášky č. 312/2007 Sb., o obsahu a dalších náležitostech zkoušek insolvenčních správců

²² § 17 odst. 2 zákona č. 312/2006 Sb., o insolvenčních správcích

Do seznamu insolvenčních správců se bez zbytečného odkladu zapisují nejen údaje identifikující insolvenčního správce, ale i údaje týkající se vzniku, pozastavení či zániku práva vykonávat funkci insolvenčního správce.

Seznam insolvenčních správců je jednou ze součástí insolvenčního rejstříku. Insolvenční rejstřík je ústředním informačním systémem veřejné správy, který zaznamenává informace týkající se insolvenčního řízení. Insolvenční rejstřík je veden v elektronické podobě formou internetových stránek na www.justice.cz.²³ Tento rejstřík se skládá ze tří částí a je stejně jako seznam insolvenčních správců veden ministerstvem spravedlnosti. „*Insolvenční rejstřík obsahuje seznam insolvenčních správců, seznam dlužníků a insolvenční spisy.*“²⁴ Přičemž je evidentní, že pro jednoho dlužníka je veden jeden insolvenční spis.

2.2.1 Funkce insolvenčního rejstříku

Insolvenční rejstřík plní několik funkcí, a to funkci informační, evidenční, je nástrojem pro doručování písemností a v případě, že soud nevyhlásí rozhodnutí, i funkci nabytí účinnosti rozhodnutí v okamžiku jeho uveřejnění v insolvenčním rejstříku.²⁵

Informační funkce je dána tím, že údaje zapsané v insolvenčním rejstříku jsou zpřístupněny široké veřejnosti, což znamená, že přístup k údajům mají i osoby, které nejsou účastníky insolvenčního řízení. Kdokoliv tak může být informován o insolvenčních řízeních, která se v České republice vedou. Vedením seznamu dlužníků a seznamu insolvenčních správců naplňuje funkci evidenční a jako nástroj pro doručování písemností splňuje podmínku doručení ve chvíli, kdy je písemnost vyvěšena na úřední desce a zároveň uveřejněna v insolvenčním rejstříku.

2.3 Odpovědnost insolvenčního správce za škodu nebo jinou újmu

Odpovědnost insolvenčního správce je v insolvenčním zákoně upravena jako odpovědnost objektivní. Odpovědnost za škody a jiné újmy způsobené porušením povinnosti správce je tedy vymezena obdobným způsobem, jakým je upravena odpovědnost statutárních orgánů obchodních společností.²⁶ „*Insolvenční správce odpovídá*

²³ KOTOUČOVÁ, Jiřina. Zákon o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon). Komentář. Praha: C. H. BECK, 2010. s. 1065

²⁴ § 419 odst. 2 zákona č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení,

²⁵ MARŠÍKOVÁ, Jolana. Insolvenční zákon s poznámkami, judikaturou, nařízením Rady ES 1346/2000 a prováděcími přepisy ve znění zákonů č.69/2011 Sb. a č.73/2011 Sb.. Praha: Leges, 2011.s. 691

²⁶ SCHELLEOVÁ, Ilona. Základy insolvenčního práva. Ostrava: Key publishing s.r.o., 2008. s .100

za škodu nebo jinou újmu, kterou dlužníku, věřitelům nebo třetím osobám způsobil tím, že při výkonu své funkce porušil povinnosti, které jsou mu uloženy zákonem nebo rozhodnutím soudu, jakož i tím, že při jejím výkonu nepostupoval s odbornou péčí.“²⁷ Jelikož je odpovědnost za škodu upravena jako odpovědnost objektivní, neprokazuje se správcovo zavinění. Správce se však může vyvinut v případě, že prokáže, že přestože vynaložil veškeré své úsilí, které po něm bylo možné spravedlivě požadovat, nemohl zabránit vzniku této škody a ani se jí nijak vyhnout.

Insolvenční správce odpovídá i za škodu či jinou újmu, která vznikla v souvislosti s výkonem funkce zaměstnanců správce, zaměstnanců dlužníka, kteří nadále setrvávají ve svých funkcích a jiných osob, které jsou ve smluvním vztahu s dlužníkem. Insolvenční správce musí být proto při výběru svých zaměstnanců obezřetný a důsledný. Také však musí uvážit, zda zariskuje a ponechá v zaměstnaneckých funkcích dlužníka ty samé osoby, které s provozem činnosti dlužníka mají zkušenosti a vědí, co mají dělat, a nebo se s nimi rozloučí a nahradí je jinými, či provoz dlužníka zcela ukončí.

Insolvenční zákon definuje i zvláštní druh odpovědnosti správce za škodu způsobenou věřiteli s pohledávkami za majetkovou podstatou. Tento případ se týká situací, kdy správce během insolvenčního řízení svým právním úkonem dal vzniknout pohledávce, která nemůže být zcela uhrazena, protože na její pokrytí nestačí peněžní prostředky majetkové podstaty. Takováto pohledávka vzniká například uzavřením smlouvy na dodání různých prací či výkonů, smlouvy na dodávky energie nebo na archivaci. Tento druh odpovědnosti může správcům při výkonu jejich funkce činit problémy, protože se při řešení různých druhů úpadku mnohdy nelze vyhnout uzavírání smluv, které pak dávají vzniku pohledávek za majetkovou podstatou. Správce si proto po celou dobu trvání insolvenčního řízení musí hlídat finanční prostředky majetkové podstaty tak, aby stačily pokrýt pohledávky, které vznikly na základě jeho právního úkonu. „*Této odpovědnosti se insolvenční správce zproští, jen když prokáže, že v době, kdy tento právní úkon činil, nemohl poznat, že majetková podstata nebude stačit k úhradě jím vzniklé pohledávky za majetkovou podstatou.*“²⁸

Vzhledem k velkému množství odpovědnosti za škodu nebo jinou újmu, která se insolvenčního správce týká v souvislosti s výkonem jeho funkce, by měl být insolvenční správce vždy připraven obhájit svou činnost a prokázat, že včas informoval o potenciálním vzniku situace, díky níž by mohlo dojít ke vzniku škody nebo jiné újmy. Zároveň však

²⁷ § 37 odst. 1 zákona č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení

²⁸ § 37 odst. 3 zákona č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení

musí uvést způsob, kterým se vznik škody snažil odvrátit, a popřípadě důvody, které mu v odvrácení škody bránily.

K promlčení práva na náhradu škody proti insolvenčnímu správci dochází v subjektivní lhůtě dvou let od okamžiku, kdy se poškozený o odpovědnosti správce a výši škody dozvěděl, popřípadě v tříleté objektivní lhůtě a pokud škoda vznikla úmyslným trestným činem, za který byl správce pravomocně odsouzen, tak dochází k promlčení v desetileté objektivní lhůtě. Objektivní lhůta začíná běžet dnem ukončení insolvenčního řízení.

Při neplnění soudem uložených povinností nebo svých dalších povinností se insolvenčního správce mimo ustanovení o odpovědnosti správce za škodu nebo jinou újmu týká také pořádková pokuta, která může být insolvenčním soudem udělena správci i opakovaně, a to až do souhrnné výše 200 000 Kč. Dále také může být správce zproštěn výkonu své funkce a pokud tyto povinnosti opakovaně nebo podstatným způsobem neplní ani přes písemnou výzvu ministerstva spravedlnosti může mu toto ministerstvo zrušit povolení vykonávat jeho činnost.

Insolvenčního správce se při nesprávném a společensky nebezpečném výkonu jeho funkce zároveň týkají některá ustanovení trestního zákona. Svým jednáním se tak může snadno dopustit například trestného činu porušení povinnosti při správě cizího majetku, podle § 220 trestního zákoníku²⁹ či trestného činu pletichy v insolvenčním řízení podle § 226 tohoto zákona. Na základě těchto a dalších trestných činů může být insolvenčnímu správci zakázána činnost nebo může být pravomocně odsouzen k trestu odnětí svobody.

2.4 Zvláštní druhy insolvenčních správců a hostující insolvenční správce

Zákon kromě základní úpravy insolvenčního správce uvádí též jiné zvláštní druhy insolvenčních správců, kteří jsou účelně ustanovováni do insolvenčního řízení místo insolvenčního správce, ve spolupráci s insolvenčním správcem nebo samostatně. Do samostatných druhů insolvenčních správců by se dal počítat i předběžný správce, o němž bude v této práci pojednáno později.

²⁹ Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník

2.4.1 Zástupce insolvenčního správce

„Je-li to účelné, může insolvenční soud ustanovit insolvenčnímu správci zástupce pro případ, že by ze závažných důvodů nemohl tuto funkci vykonávat.“³⁰ Zástupce insolvenčního správce je vybaven plnou působností insolvenčního správce, je oprávněn ji vykonávat jen pouze v době, během které insolvenční správce nemůže svoji působnost vykonávat.³¹ Není možné, aby v jedné době vykonávali svou činnost jak insolvenční správce, tak jeho zástupce.

„Význam zástupce insolvenčního správce spočívá v tom, aby insolvenční řízení po určitou dobu nezůstalo zcela bez správce, v případě, že by insolvenční správce ze závažných důvodů nemohl svoji funkci vykonávat.“³² Závažnými důvody, na základě kterých může insolvenční soud insolvenčnímu správci ustanovit svého zástupce, jsou především správcova pracovní vytíženost, studium, zahraniční pobyt, dovolená, obtížná rodinná situace nebo přechodně nepříznivý zdravotní stav.

Správce si k svému zastupování na přechodnou dobu může i smluvně ustanovit svého zástupce. Pokud by však insolvenční správce nemohl svou funkci ze závažných důvodů trvale vykonávat, insolvenční soud vyřeší tuto situaci odvoláním insolvenčního správce z funkce a to na základě návrhu správce, návrhu věřitele nebo i bez návrhu.

2.4.2 Oddělený insolvenční správce

„Existuje-li mezi insolvenčním správcem a některým z dlužníkových věřitelů či jejich zástupců poměr, pro nějž je důvod pochybovat o jeho nepodjatosti a není-li se zřetelem k povaze věřitelovy pohledávky a jeho postavení v řízení důvod pochybovat, že tento vztah ovlivní výkon práv a povinností insolvenčního správce, lze takovou situaci řešit ustanovením odděleného insolvenčního správce, a to jen pro úkony, z nichž je insolvenční správce vyloučen.“³³ Předseda insolvenčního soudu ustanoví odděleného insolvenčního správce do funkce, hned jak vyjde najevo jeho potřeba. O této potřebě by měl insolvenční správce zpravit insolvenční soud v okamžiku, kdy zjistí svou částečnou podjatost.³⁴

³⁰ § 33 zákona č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení

³¹ KOTOUČOVÁ, Jiřina. Zákon o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon). Komentář. Praha: C. H. BECK, 2010. s.68

³² MARŠÍKOVÁ, Jolana. Insolvenční zákon s poznámkami, judikaturou, nařízením Rady ES 1346/2000 a prováděcími přepisy ve znění zákonů č.69/2011 Sb. a č.73/2011 Sb.. Praha: Leges, 2011. s. 71

³³ MARŠÍKOVÁ, Jolana. Insolvenční zákon s poznámkami, judikaturou, nařízením Rady ES 1346/2000 a prováděcími přepisy ve znění zákonů č.69/2011 Sb. a č.73/2011 Sb.. Praha: Leges, 2011. s. 72 - 73

³⁴ KOTOUČOVÁ, Jiřina. Zákon o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon). Komentář. Praha: C. H. BECK, 2010. s. 69

Insolvenční správce je tak vyloučen pouze z několika mála úkonů, aniž by musel být odvolán ze své funkce.

Insolvenční soud o jeho ustanovení rozhodne usnesením, ve kterém také vymezí konkrétně jaké úkony bude oddělený insolvenční správce místo insolvenčního správce během insolvenčního řízení nebo případně v rámci incidenčních sporů vykonávat. Zákon dává možnost pozdějšího zúžení nebo rozšíření rozsahu těchto soudem stanovených úkonů.

2.4.3 Zvláštní insolvenční správce

„V případech, kdy je nutné v rámci insolvenčního řízení řešit zvláštní problematiku vyžadující odborné specializace, může insolvenční soud ustanovit i zvláštního insolvenčního správce a upravit jeho vztah k insolvenčnímu správci.“³⁵ Zvláštní insolvenční správce může být tedy dosazen nejen pro určitý obor správy majetkové podstaty nebo určitý obor práva ale i pro další specifické případy. Takovým případem je mimo jiné řešení vypořádání společného jmění manželů nebo vedení sporů v zahraničí podle cizího práva či záležitosti vyžadující určitou specializaci například obor práva průmyslového vlastnictví.

Zvláštního insolvenčního správce do funkce ustanoví insolvenční soud v okamžiku, kdy je potřeba správce se znalostí zvláštní odborné problematiky. Stejně jako osobu odděleného insolvenčního správce, tak i osobu zvláštního insolvenčního správce určuje předseda insolvenčního soudu. O jeho ustanovení rozhodne insolvenční soud usnesením, ve kterém zároveň vymezí jeho vztah k insolvenčnímu správci a jeho práva povinnosti. Rozsah těchto soudem stanovených práv a povinností lze později zúžit nebo rozšířit. Vztah mezi insolvenčním správcem a zvláštním insolvenčním správcem by měl mít pevně vymezené hranice, *„tak aby bylo jasné, zda a v jakém směru může insolvenční správce zasahovat do činnosti zvláštního insolvenčního správce a aby bylo jasné, jak postupovat činí-li tito správci v řízení protichůdné úkony.“³⁶*

Zvláštní insolvenční správce je zpravidla podřízen insolvenčnímu správci. Pokyny insolvenčního správce by pro něj měly být závazné. Pokud pominou okolnosti, pro které byl zvláštní insolvenční správce dosazen do funkce, insolvenční soud ho z funkce odvolá.

Zvláštní insolvenční správce může být ustanoven do funkce vedle insolvenčního správce a nebo může být samostatně ustanoven do celého insolvenčního řízení kde bude vykonávat obě tyto funkce. Avšak hlavní přínos zvláštního insolvenčního správce je ten, že

³⁵ § 35 odst. 1 zákona č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení

³⁶ SCHELLEOVÁ, Ilona. Základy insolvenčního práva. Ostrava: Key publishing s.r.o., 2008. s. 98

je oprávněn „vykonávat funkci insolvenčního správce dlužníka, který je podle zvláštního právního předpisu finanční institucí se zvláštním režimem nebo obchodníkem s cennými papíry, centrálním depozitářem, provozovatelem vypořádacího systému, organizátorem trhu s investičními nástroji, investiční společností, investičním fondem nebo penzijním fondem, anebo dlužníkem, u něhož je bez dalšího přípustná reorganizace podle zvláštního zákona, vzniká dnem nabytí právní moci zvláštního povolení.“³⁷

2.4.4 Hostující insolvenční správce

„Hostujícím insolvenčním správcem je státní příslušník členského státu Evropské unie, členských států Dohody o evropském hospodářském prostoru nebo Švýcarské konfederace (dále jen "členský stát"), který vykonává funkci insolvenčního správce v jiném členském státě a má v úmyslu dočasně nebo příležitostně vykonávat funkci insolvenčního správce na území České republiky a který je oprávněn vykonávat činnost insolvenčního správce. Hostujícím insolvenčním správcem se dále rozumí i zahraniční společnost, která poskytuje stejné záruky ručení společníků jako veřejná obchodní společnost a která vykonává funkci insolvenčního správce v jiném členském státě a má v úmyslu dočasně nebo příležitostně vykonávat funkci insolvenčního správce na území České republiky a která je oprávněna vykonávat činnost insolvenčního správce.“³⁸

Hostující insolvenční správce je v České republice oprávněn provádět činnost insolvenčního správce nebo zvláštního insolvenčního správce na základě povolení ministerstva spravedlnosti. Osoba, která chce získat povolení hostujícího insolvenčního správce, musí doložit ověřenou kopii osvědčení, že vykonává činnost správce v členském státě a v souladu s právními předpisy tohoto státu. Aby jí však bylo povolení vykonávat činnost insolvenčního správce uděleno, musí tato osoba dále na svůj náklad uzavřít pojištění o odpovědnosti za škodu.

2.5 Asociace insolvenčních správců

Asociace insolvenčních správců (ASIS) je zvláštní druh dobrovolné profesní organizace, která nabízí své členství každému, kdo splní podmínky pro získání oprávnění vykonávat funkci insolvenčního správce a zároveň úspěšně absolvuje zkoušky insolvenčního správce. Touto nezávislou organizací jsou hájeny zájmy insolvenčních správců. Hlavním záměrem ASIS není jen podpoření rozvoje úpadkového řízení

³⁷ § 3 odst. 2 zákona č. 312/2006 Sb., o insolvenčních správcích

³⁸ § 2 odst. 3, 4 zákon č. 312/2006 Sb., o insolvenčních správcích

a insolvenčního správce, ale také důraz na zkvalitňování činnosti insolvenčních správců v České republice a na jejich vzdělávání. Proto tato asociace organizuje množství seminářů, přednášek a různých tréninků, prostřednictvím kterých je členům neustálé vzdělávání nabízeno a poskytnuto.

Uchazeči kromě přihlášky ke členství zaplatí členský poplatek ve výši 5 000 Kč, popřípadě vstupní poplatek ve stejné výši a členství je jim poté uděleno na základě rozhodnutí valné hromady asociace. ASIS je však také otevřena i jiným osobám, které se mohou stát jejími přidruženými členy. Mezi tyto osoby patří například osoby, vedené v seznamu správců konkurzní podstaty, úřady a další subjekty, které přispívají nebo potenciálně mohou přispět k naplnění cílů asociace.³⁹

Asociace insolvenčních správců zajišťuje služby jako je například zprostředkovávání uzavření výhodného pojištění odpovědnosti za škodu a jiné újmy způsobené porušením povinností správce a pracuje na vývoji informačního systému, jehož cílem je ulehčení práce insolvenčního správce v průběhu celého insolvenčního řízení.

Na internetových stránkách asociace insolvenčních správců je možno najít poradnu, ve které odborníci odpovídají na dotazy neodborné veřejnosti ohledně hrozícího úpadku a insolvenčního řízení podnikatelských subjektů.

³⁹ <http://www.asis.cz> [cit. 2011-10-24]

3 Odměna insolvenčního správce

Odměna insolvenčního správce je důležitou motivační položkou pro výkon jeho funkce a také jedním z důvodů proč se lidé odhodlají vykonávat tuto funkci. Odměna by měla odpovídat rozsahu jeho práce, povinností a jeho velké odpovědnosti během celého insolvenčního procesu. Problematika odměny správce a náhrady hotových nákladů je obsažena v § 38 a § 39 insolvenčního zákona a také vyhláškou 313/2007 Sb., o odměně insolvenčního správce, o náhradách jeho hotových výdajů, o odměně členů a náhradníků věřitelského výboru a o náhradách jejich nutných výdajů.

*„Insolvenční správce má právo na odměnu a náhradu hotových výdajů.“*⁴⁰ Hotovými výdaji insolvenčního správce jsou chápány především cestovní výdaje, poštovné, poplatky za telefon, náklady spojené s překlady, opisy či pořizováním fotografií a další výdaje podobného rázu. Co se však týče odměny insolvenčního správce, insolvenční zákon pouze naznačuje základní způsob jejího výpočtu v případě konkurzu. V tomto případě se jeho odměna vypočítá z částky zpeněžené majetkové podstaty určené k rozdělení mezi věřitele. Jedná se tudíž o výtěžek zmenšený o náklady řízení, avšak můžeme říct, že výše odměny správce je částečně závislá na jeho postupu, protože může minimálními náklady dosáhnout vyššího základu pro výpočet jeho odměny. Výše zmíněná vyhláška 313/2007 Sb. pak určuje bližší pravidla pro výpočet odměny nejen při konkurzu, ale také při dalších způsobech řešení úpadku.

Insolvenční správce může výslednou odměnu a náhradu hotových výdajů povýšit o částku daně z přidané hodnoty pouze, pokud je osobou registrovanou k dani z přidané hodnoty a vznikla mu tak povinnost tuto částku odvést.⁴¹

Odměna, hotové výdaje a popřípadě daň z přidané hodnoty jsou správcem hrazeny primárně z majetkové podstaty, avšak pokud k tomu nestačí jsou kryty sekundárně ze záloh na náklady insolvenčního řízení a pokud ani tento zdroj nestačí k jejich pokrytí, jsou terciálně hrazeny státem z prostředků státního rozpočtu. V posledním uvedeném případě však maximálně do výše 50 000 Kč.⁴²

„Vyúčtování odměny a hotových výdajů provede insolvenční správce v konečné zprávě, a není-li jí, ve zprávě o své činnosti eventuelně ve zprávě o dosavadních výsledcích projednávání konkurzu spolu s vyúčtováním své poměrné odměny a již vynaložených

⁴⁰ § 38 odst. 1 zákona č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení

⁴¹ <http://konkurs-vyrovnani.cz/index.php?idac=649&idb=48> [cit. 2011-10-25]

⁴² <http://www.konkursni-noviny.cz/clanek.html?id=1952> [cit. 2011-10-25]

výloh.“⁴³ Insolvenční soud má možnost využít moderačního práva, kterým může odměnu správce přiměřeně snížit a nebo zvýšit. Toto právo může využít až po projednání s věřitelským výborem. Soud však není vázán jeho souhlasem nebo nesouhlasem. V případě navyšování odměny z důvodu řádného výkonu funkce může soud zohlednit například velkou administrativní náročnost spojenou s přezkumem přihlášek pohledávek většího počtu přihlášených věřitelů. V případech, kdy chce soud navýšit správcovu odměnu se často setkává s nesouhlasem věřitelského výboru, který pevně hájí zájmy věřitelů a usiluje o nejvyšší možné uspokojení přihlášených pohledávek. V praxi je proto běžnější snížení správcovy odměny soudem pro neplnění povinností nebo pro správcův chybný úkon.

3.1 Odměna insolvenčního správce při konkurzu

V případě konkursu byl kladen velký důraz na motivaci správce a tak se výše jeho odměny vypočítá součtem dvou složek. „*Samostatně se vypočítává odměna připadající insolvenčnímu správci z realizace zpeněžení majetku, který slouží k zajištění přihlášených pohledávek zajištěných věřitelů a samostatně se počítá z částky, která je určena k uspokojení nezajištěných věřitelů.*“⁴⁴ Výše odměny insolvenčního správce je poté dána součtem odměny určené částkou ve výši 2% z výtěžku zpeněžení připadajícího na zajištěného věřitele, a odměny určené pomocí pevné částky a klesající procentní sazby z výtěžku zpeněžení určeného k rozdělení mezi nezajištěné věřitele.

„*Odměna určená z výtěžku zpeněžení určeného k rozdělení mezi nezajištěné věřitele činí při výtěžku*

<i>od 0 do 10 mil. Kč</i>	<i>15 %</i>
<i>od 10 mil. do 50 mil. Kč</i>	<i>1 500 000 Kč + 10 % z částky přesahující 10 mil. Kč</i>
<i>od 50 mil. do 100 mil. Kč</i>	<i>5 500 000 Kč + 5 % z částky přesahující 50 mil. Kč</i>
<i>od 100 mil. do 250 mil. Kč</i>	<i>8 000 000 Kč + 1 % z částky přesahující 100 mil. Kč</i>
<i>od 250 mil. Kč</i>	<i>9 500 000 Kč + 0,5 % z částky přesahující 250 mil. Kč.</i> ⁴⁵

Insolvenční správce má však při řešení úpadku konkurzem zákonem zaručenu odměnu v minimální výši 45 000 Kč.

⁴³ MARŠÍKOVÁ, Jolana. Insolvenční zákon s poznámkami, judikaturou, nařízením Rady ES 1346/2000 a prováděcími předpisy ve znění zákonů č.69/2011 Sb. a č.73/2011 Sb.. Praha: Leges, 2011. s. 82

⁴⁴ <http://konkurs-vyrovnani.cz/index.php?idac=649&idb=48> [cit. 2011-10-25]

⁴⁵ § 1 odst. 3 vyhláška č. 313/2007, o odměně insolvenčního správce, o náhradách jeho hotových výdajů, o odměně členů a náhradníků věřitelského výboru a o náhradách jejich nutných výdajů

3.2 Odměna insolvenčního správce při reorganizaci

„Pokud je způsobem řešení dlužníkovu úpadku reorganizace, náleží insolvenčnímu správci za každý započatý měsíc po rozhodnutí o povolení reorganizace odměna, která je stanovena z dvanáctinásobku průměrného měsíčního obratu za poslední účetní období předcházející insolvenčnímu návrhu takto:

<i>při obratu</i>	
<i>do 250 mil. Kč</i>	<i>83 000 Kč</i>
<i>od 250 mil. do 500 mil. Kč</i>	<i>166 000 Kč</i>
<i>od 500 mil. do 750 mil. Kč</i>	<i>249 000 Kč</i>
<i>od 750 mil. do 1 mld. Kč</i>	<i>332 000 Kč</i>
<i>nad 1 mld. Kč</i>	<i>415 000 Kč.⁴⁶</i>

Insolvenční správce má na tuto odměnu nárok od zveřejnění rozhodnutí o povolení řešení úpadku reorganizací v insolvenčním rejstříku.

3.3 Odměna insolvenčního správce při oddlužení

Pokud insolvenční soud rozhodne o tom, že se úpadek dlužníka bude řešit oddlužením, určení výše odměny insolvenčního správce bude odvislá od způsobu oddlužení zvoleného nezajištěnými věřiteli.

V případě, kdy insolvenční soud schválí oddlužení, které má být řešeno prodejem majetku dlužníka, odpovídá odměna insolvenčního správce odměně, která náleží insolvenčnímu správci v případě řešení úpadku konkurzem. Odměna insolvenčního správce má také tentokrát dvě složky, skládá se tedy z částky, která bude vypočtena z částky, která má být vyplacena zajištěnému věřiteli a z částky, která se bude vypočítávat z částky, která má být vyplacena nezajištěným věřitelům.

Při oddlužení řešeném formou splátkového kalendáře náleží insolvenčnímu správci odměna ve výši 750 Kč za každý započatý kalendářní měsíc po celou dobu trvání účinků schválení řešení oddlužení formou splátkového kalendáře. Částku 750 Kč, jejíž výši nelze v průběhu insolvenčního řízení nikterak změnit, musí dlužník každý první den v měsíci poslat na účet insolvenčního správce bez ohledu na výši svých příjmů. *„Tato částka představuje poměrnou část odměny insolvenčního správce v celkové výši 45.000,- Kč, kterou by měl celkem obdržet za výkon své funkce v průběhu oddlužení plněním*

⁴⁶ § 2 vyhlášky č. 313/2007, o odměně insolvenčního správce, o náhradách jeho hotových výdajů, o odměně členů a náhradníků věřitelského výboru a o náhradách jejich nutných výdajů

splátkového kalendáře, pokud bude toto oddlužení trvat, tak jak předvídá insolvenční zákon, celých 5 let.“⁴⁷

Pokud si nezajištění věřitelé zvolí poslední možný způsob řešení úpadku oddlužením formou kombinace splátkového kalendáře, při kterém zároveň dochází ke zpeněžení majetku, má správce nárok na odměnu, která se skládá ze 2 složek. A to odměna ve výši 750 Kč za každý započatý kalendářní měsíc po celou dobu trvání účinků schválení řešení oddlužení formou splátkového kalendáře a částky ve výši ve výši 2% z výtěžku zpeněžení připadajícího na zajištěného věřitele.

Po přečtení této kapitoly a kapitoly týkající se insolvenčního správce by mělo být zřejmé, že zákonodárce uzákonil řadu poměrně vysokých požadavků na výkon funkce insolvenčního správce, což vedlo k podstatnému zlepšení kvality insolvenčního řízení, k zvýšení důvěryhodnosti insolvenčního řízení a také díky kvalifikačním požadavkům na výkon funkce správce k zefektivnění celého procesu insolvenčního řízení. Vzhledem k požadavkům na činnosti správce, náročnosti této činnosti nejen co se týče splnění požadavků pro udělení oprávnění vykonávat tuto funkci, ale i všech povinností během celého řízení, o kterých bude pojednáno dále, či správcovy odpovědnosti, lze tvrdit, že tato činnost nemusí být mnohdy dostatečně ohodnocena. Přestože je v současné době insolvenčních správců poměrně málo a dá se výkonem funkce insolvenčního správce dosáhnout i milionových výdělků, je patrné, že insolvenční řízení, obzvláště ta konkurzní, mohou trvat i několik let a ne vždy se podaří například zpeněžit majetkovou podstatu tak, aby pokryla veškeré náklady řízení včetně odměny správce. Přestože na možnost takzvaných nulových konkurzů zákonodárce myslel minimální státem garantovanou odměnou minimálně ve výši 45 000 Kč a maximálně ve výši 50 000 Kč, není dle mého názoru spravedlivé, aby za případně i několik let práce na insolvenčním řízení byl správce odměněn takovouto almužnou.

⁴⁷ <http://konkurs-vyrovnani.cz/index.php?idac=649&idb=48> [cit. 2011-10-25]

4 Jednání a povinnosti insolvenčního správce v jednotlivých fázích insolvenčního řízení

Každá osoba, která splní veškeré zákonem požadované požadavky na výkon funkce insolvenčního správce, může být konečně zapsaná do seznamu insolvenčních správců. Z tohoto seznamu předseda insolvenčního soudu poté vybírá jednotlivé insolvenční správce pro jednotlivá insolvenční řízení. Došlo zde ke změně v porovnání se zákonem o konkurzu a vyrovnaní, kdy osoba správce byla vybírána soudcem, který o případu rozhodoval. V této době bylo možné vypořádat propojení osoby správce s insolvenčními samosoudci. Často se stávalo, že soudce protěžoval několik správců, kteří měli o práci správce po celý rok postaráno a další, v seznamu zapsaní, správci zpracovávali například pouze jedno konkurzní řízení. Zákonodárce se tak při tvorbě insolvenčního zákona snažil zabránit vzniku a trvání úzkých vazeb mezi insolvenčním správcem a samosoudcem.⁴⁸

4.1 Ustanovení insolvenčního správce do funkce

*„Rozhodnutí o ustanovení insolvenčního správce je zpravidla součástí rozhodnutí o úpadku nebo je vydáno jako samostatné usnesení ještě před vydáním rozhodnutí o úpadku, a to formou rozhodnutí o ustanovení předběžného správce.“*⁴⁹ Insolvenční soud před výběrem insolvenčního správce musí zvážit několik skutečností. Jednou z těchto skutečností je dosavadní stav insolvenčního řízení, osoba dlužníka a její majetkové poměry, zkušenosti správce a jeho odborná způsobilost, dále pak trvalé bydliště správce, z důvodu zastavení dalšího plýtvání majetkové podstaty a správcovo vytížení. Přestože předsedové insolvenčních soudů mají možnost výběru kteréhokoliv správce z centrálně vedeného seznamu správců, zpravidla si vybírají správce se sídlem či trvalým bydlištěm v blízkosti sídla či bydliště dlužníka.

Proti rozhodnutí o ustanovení insolvenčního správce se lze odvolat jen a pouze ze závažných důvodů. Důvody pro odvolání jsou tedy pouze případy, kdy správce není nepodjatý nebo nesplňuje podmínky pro ustanovení do funkce jako je bezúhonnost, způsobilost k právním úkonům, podmínka vysokoškolského vzdělání či uzavření pojištění odpovědnosti za škodu. K jiným důvodům či skutečnostem se v odvolání nepřihlíží.

⁴⁸ <http://www.konkurs-vyrovnani.cz/index.php?idb=75&idac=1221> [cit. 2011-10-29]

⁴⁹ MARŠÍKOVÁ, Jolana. Insolvenční zákon s poznámkami, judikaturou, nařízením Rady ES 1346/2000 a prováděcími přepisy ve znění zákonů č.69/2011 Sb. a č.73/2011 Sb.. Praha: Leges, 2011. s. 59

4.1.1 Předběžný správce

Jak již bylo výše zmíněno, osoba předběžného správce je ustanovena do funkce před vydáním rozhodnutí o úpadku a použije se na ni ustanovení o insolvenčním správci. „*Předběžný správce může být ustanoven buď samostatným rozhodnutím nebo v rámci rozhodnutí o nařízení předběžného opatření.*“⁵⁰ K dalším možnostem ustanovení předběžného správce do funkce dochází v případech, kdy dlužník vyhlásil moratorium⁵¹, v případech kdy je vhodné zjistit a zajistit rozsah majetkové podstaty a nebo z dalších jiných závažných důvodů.

„*Úkolem předběžného správce je zejména provedení opatření ke zjištění dlužníkova majetku a jeho zajištění, jakož i k přezkoumání dlužníkova účetnictví nebo evidence vedené podle zvláštního právního předpisu, dávat dlužníkovi souhlas nakládat s majetkovou podstatou nebo její částí, přijímat plnění od osob, které mají závazky vůči dlužníkovi, dávat dlužníkovi pokyny nebo provádět u osob, jež mají u sebe majetek náležející do majetkové podstaty, prohlídku tohoto majetku a jeho ocenění.*“⁵²

Z předběžného správce se po vydání rozhodnutí o úpadku zpravidla stává insolvenční správce. Je tomu tak z důvodu, že je s případem už seznámen a zajistí se tak hospodárnost, rychlost a efektivita insolvenčního řízení.

4.2 Činnost insolvenčního správce po zahájení řízení

Pokud nedošlo k ustanovení předběžného správce, zahájení činnosti insolvenčního správce je dáno rozhodnutím o úpadku. „*Insolvenční řízení se zahajuje výlučně na návrh a za zahájené se pokládá dnem, kdy insolvenční návrh došel věcně příslušnému soudu.*“⁵³ Těmito soudy se rozumí takzvané insolvenční soudy, tedy krajské soudy a městský soud v Praze, pokud by návrh na zahájení řízení byl podán u jiného než příslušného soudu, k zahájení insolvenčního řízení nedojde. Zákon přiznává právo na podání insolvenčního návrhu pouze věřitelům a dlužníkovi.

⁵⁰ MARŠÍKOVÁ, Jolana. Insolvenční zákon s poznámkami, judikaturou, nařízením Rady ES 1346/2000 a prováděcími předpisy ve znění zákonů č.69/2011 Sb. a č.73/2011 Sb.. Praha: Leges, 2011. s. 61

⁵¹ Moratorium je novým institutem insolvenčního zákona, jehož účelem je zajištění ochrany dlužníka, u kterého již probíhá insolvenční řízení, po dobu maximálně tří měsíců, ve které nelze vydat rozhodnutí o úpadku dlužníka a během které se dá očekávat, že stav úpadku popřípadě hrozícího úpadku překoná vlastními silami a úpadek tak odvrátí. Moratorium se může týkat pouze dlužníka, který je podnikatelem.

⁵² MARŠÍKOVÁ, Jolana. Insolvenční zákon s poznámkami, judikaturou, nařízením Rady ES 1346/2000 a prováděcími předpisy ve znění zákonů č.69/2011 Sb. a č.73/2011 Sb.. Praha: Leges, 2011. s. 184

⁵³ SCHELLEOVÁ, Ilona. Základy insolvenčního práva. Ostrava: Key publishing s.r.o., 2008. s. 121

4.2.1 Zahájení řízení na návrh věřitele

V případě, kdy se věřitel rozhodne podat návrh na zahájení insolvenčního řízení, musí v tomto návrhu doložit skutečnost, že má proti dlužníkovi splatnou pohledávku a k návrhu připojit přihlášku této pohledávky. Připojení přihlášky pohledávky zákon formuluje jako povinnost, a to nejen z dokazovacích důvodů, ale i proto, že kdyby věřitel podal návrh bez připojené přihlášky pohledávky, kterou se domáhá jejího uspokojení, neprokázal by ekonomický zájem na insolvenčním řízení. Při podávání návrhu na zahájení insolvenčního řízení musí věřitel uvést, alespoň jednu další osobu, která má proti dlužníkovi splatnou pohledávku.

Po zahájení řízení na návrh věřitele má insolvenční správce velké množství povinností administrativní, zjišťovací a přezkumné povahy. Insolvenční správce po zahájení řízení kontaktuje dlužníka či jeho statutární orgán a zjistí skutkový stav dlužníka. Další jeho povinností je zajistit dlužníkovu účetnictví, bankovní účet a finanční prostředky v pokladně, popřípadě zboží podléhající zkáze. Poté musí zjistit informace týkající se provozovny dlužníka, jeho zaměstnanců, u kterých zpravidla zváží jejich výpověď z pracovního poměru, a zahájí hledání a sepisování majetku úpadce. Insolvenční správce pak postupně začne zpracovávat přihlášené pohledávky věřitelů a také zahájí přípravu prvních žalob na zaplacení.⁵⁴

4.2.2 Zahájení řízení na návrh dlužníka

Pokud je dlužník osobou, která podává návrh na zahájení insolvenčního řízení, musí k insolvenčnímu návrhu připojit seznam majetku, ve kterém uvede jednotlivě svůj veškerý majetek a své pohledávky. U pohledávek je dlužník povinen uvést skutečnosti, na kterých se zakládají, jejich výši a své dlužníky. Další povinnou součástí insolvenčního návrhu je seznam závazků, ve kterém uvede své splatné, ale i dosud nesplatné závazky včetně svých věřitelů, seznam svých zaměstnanců a listiny dokládající jeho úpadek popřípadě hrozící úpadek.

Veškeré dokumenty a seznamy musí být opatřeny podpisem dlužníka společně s výslovným uvedením, že jsou správné a úplné. Proto se v případech, kdy návrh na zahájení insolvenčního řízení podává dlužník, práce insolvenčního správce stává podstatným způsobem ulehčenou, protože insolvenční správce nemusí vynakládat tolik úsilí při zjišťování majetku dlužníka, jeho zaměstnanců či jeho pohledávek.

⁵⁴ KOTOUČOVÁ, Jiřina. Zákon o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon). Komentář. Praha: C. H. BECK, 2010. s. 212

4.3 Zpracování a přezkoumání přihlášených pohledávek

„Okamžikem podání přihlášky pohledávek se dlužníkův věřitel stává účastníkem insolvenčního řízení. Přihlášku pohledávek lze řádně podat jen u insolvenčního soudu a jen v době od zahájení insolvenčního řízení až do uplynutí přihlašovací lhůty stanovené v rozhodnutí o úpadku. Prominutí zmeškání přihlašovací lhůty není přípustné. Je-li přihláška pohledávek podána později, nelze k ní v insolvenčním řízení přihlédnout a v ní opožděně uplatněné pohledávky nelze v insolvenčním řízení uplatnit.“⁵⁵

Přihlášku pohledávek podává každý věřitel samostatně na předem určeném formuláři v papírové podobě. Formulář přihlášky spolu s instrukcemi pro vyplnění je dostupný na webových stránkách www.insolvencnizakon.cz. Pokud by přihláška pohledávek byla podána jinak než na tomto formuláři, považuje se tato přihláška za přihlášku vadnou. Veškeré pohledávky musí být vyčísleny v penězích, a to v korunách českých. Zákon zároveň vyžaduje, aby k přihlášce pohledávky byly připojeny listiny, o které se přihláška opírá.

4.3.1 Zpracování a přezkoumání přihlášek věřitelů insolvenčním správcem

Přihlášky se podávají u insolvenčního soudu ve dvou vyhotoveních. Jedno si insolvenční soud ponechá a druhé předá insolvenčnímu správci, aby tyto přihlášky mohl zpracovat a vytvořit seznam přihlášených pohledávek pro účely přezkumného jednání. Správce si u příslušného soudu vyzvedne doručené přihlášky věřitelů a podle data doručení na tomto soudu, je začne třídit a řadit do seznamu přihlášených pohledávek. Jednotlivé přihlášky správce zpracovává do přezkumných listů.

Insolvenční správce při zpracovávání přihlášek věřitelů kontroluje formální a obsahové náležitosti těchto přihlášek.

Při kontrole formálních náležitostí přihlášky pohledávky insolvenční správce zkoumá, zda byla přihláška podána způsobilým subjektem a zda obsahuje označení jak věřitele, tak dlužníka. Dále správce ověřuje, jestli přihláška byla podána na správném, úplně a řádně vyplněném formuláři a jestli obsahuje listiny, kterých se věřitel v přihlášce dovolává. Takovouto listinou může být například kupní smlouva. Bez těchto listin není insolvenční správce schopný posoudit správnost přihlášené pohledávky. Přestože absence dokumentů, o něž se přihláška pohledávek opírá, není vadou, je vhodné, aby insolvenční

⁵⁵ MARŠÍKOVÁ, Jolana. Insolvenční zákon s poznámkami, judikaturou, nařízením Rady ES 1346/2000 a prováděcími předpisy ve znění zákonů č.69/2011 Sb. a č.73/2011 Sb.. Praha: Leges, 2011. s. 270

správce upozornil věřitele na jejich absenci, aby se vyhnuli potenciálnímu popření pohledávky nebo možným incidenčním sporům.

Mezi obsahové náležitosti přihlášky patří důvod vzniku pohledávky, její výše povinně vyjádřená v české měně a dále k ní musí být připojeny listiny, kterých se přihláška dovolává. Zákon stanovuje insolvenčnímu správci povinnost porovnávat každou přihlášku samostatně podle přiložených dokladů a účetnictví úpadce. Poté musí úpadce vyzvat k tomu, aby se ke každé pohledávce zvlášť vyjádřil a nebo si v této záležitosti podnikne nezbytná šetření.

V případě, kdy přihlášku není možné přezkoumat, a to z důvodu jejích vad či neúplnosti, je insolvenční správce povinen vyzvat věřitele k odstranění těchto vad a k doplnění nedostatků přihlášky ve lhůtě 15 dní. Správce musí věřitele poučit, jak opravu či doplnění přihlášky provést a také o skutečnostech, které budou následovat v případě, že opravu či doplnění neprovede. *„Přihlášky pohledávek, které nebyly včas a řádně doplněny nebo opraveny, předloží insolvenční správce insolvenčnímu soudu k rozhodnutí o tom, že se k přihlášce pohledávky nepřihlíží.“*⁵⁶

Kvůli možnosti vzniku chyby ze strany insolvenčního správce při nakládání s přihláškou je konečné rozhodnutí o nepřezkoumatelných přihláškách vloženo do rukou insolvenčního soudu.

4.3.2 Seznam přihlášených pohledávek

Na základě došlých přihlášek sestaví insolvenční správce seznam přihlášených pohledávek. Tento seznam se dělí na 3 samostatné seznamy, protože v něm musí insolvenční správce zvlášť uveřejnit zajištěné věřitele, zvlášť nezajištěné věřitele a zvlášť vykonatelné pohledávky. *„U každého věřitele musí být uvedeny údaje potřebné k jeho identifikaci a údaje pro posouzení důvodu vzniku, výše a pořadí jeho pohledávky. U zajištěných věřitelů se uvádí ještě důvod a způsob zajištění. Pokud správce některou z přihlášených pohledávek popírá, musí to v seznamu výslovně uvést. Své stanovisko může při přezkumném jednání měnit, eventuálně může vzít své popření později zpět.“*⁵⁷ U přihlášených pohledávek, které správce nepopírá není třeba v seznamu nic vyznačovat. Takto zpracovaný seznam musí insolvenční správce předat insolvenčnímu soudu.

⁵⁶ MARŠÍKOVÁ, Jolana. Insolvenční zákon s poznámkami, judikaturou, nařízením Rady ES 1346/2000 a prováděcími předpisy ve znění zákonů č.69/2011 Sb. a č.73/2011 Sb.. Praha: Leges, 2011. s. 276

⁵⁷ MARŠÍKOVÁ, Jolana. Insolvenční zákon s poznámkami, judikaturou, nařízením Rady ES 1346/2000 a prováděcími předpisy ve znění zákonů č.69/2011 Sb. a č.73/2011 Sb.. Praha: Leges, 2011. s. 290

Insolvenční soud je poté povinen nejpozději ve lhůtě 15 dnů před konáním přezkumného jednání uveřejnit seznam přihlášených pohledávek v insolvenčním rejstříku.

4.3.3 Přezkumné jednání

K přezkoumání přihlášených pohledávek je výlučně určené přezkumné jednání. „*Termín a místo konání přezkumného jednání určí insolvenční soud v rozhodnutí o úpadku. Dlužníku a insolvenčnímu správci doručí insolvenční soud předvolání k přezkumnému jednání do vlastních rukou, s poučením o nezbytnosti jejich účasti.*“⁵⁸ Toto přezkumné jednání musí být však soudem nařízeno tak, aby se konalo nejpozději do 2 měsíců od uplynutí lhůty pro podání přihlášek pohledávek, avšak toto jednání se nemůže konat dříve než po 7 dnech od uplynutí této lhůty. Soud s ohledem na případ může tuto lhůtu přiměřeně prodloužit. Je tomu tak například proto, že mnohdy dochází k přihlášce velkého množství, někdy i tisíců věřitelských pohledávek a insolvenční správce musí všechny tyto přihlášky zpracovat a soudu poté předložit seznam přihlášených pohledávek. Soud prodloužením lhůty tedy dává insolvenčnímu správci dostatek času na zpracování věřitelských přihlášek.

Insolvenční správce a dlužník musí být na přezkumném jednání vždy přítomni. Při přezkumném jednání dochází k přezkoumávání jednotlivých pohledávek podle jejich pořadí uvedeného v seznamu přihlášených pohledávek. Zpravidla zde dochází k přečtení každé jednotlivé pohledávky, přičemž se uvádí číslo věřitele, jeho firma, výše přihlášené pohledávky a eventuelně i důvod proč ji správce popírá. V podstatě se jedná o zdoluhavé neformální soudní jednání, při kterém může dojít k popření přihlášených pohledávek. Právo popření přihlášených pohledávek, co do jejich výše, pravosti nebo pořadí je dáno dlužníku, insolvenčnímu správci a také přihlášeným věřitelům. „*Zatímco insolvenční správce a vlastně i dlužník mohou své stanovisko k přezkoumávané pohledávce změnit oproti stanovisku uvedenému v seznamu přihlášených pohledávek až do přezkoumání pohledávky na přezkumném jednání, věřitel takový prostor nemá, neboť ten musí své popření pohledávky učiněné na předepsaném formuláři doručit insolvenčnímu soudu nejpozději 3 pracovní dny přede dnem konání přezkumného jednání. Po uplynutí této lhůty by mohl změnit své stanovisko již pouze ve prospěch nositele popřené pohledávky tak, že by své popření nebo jeho část vzal zpět.*“⁵⁹

⁵⁸ § 190 odst. 2 zákona č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení

⁵⁹ MARŠÍKOVÁ, Jolana. Insolvenční zákon s poznámkami, judikaturou, nařízením Rady ES 1346/2000 a prováděcími předpisy ve znění zákonů č.69/2011 Sb. a č.73/2011 Sb.. Praha: Leges, 2011. s. 294

V případě, kdy insolvenční správce popře výši pohledávky, proto, že dlužníkův závazek je nižší než přihlašovaná částka, je insolvenční správce povinen uvést, jaké je podle něho skutečná výše pohledávky.

V případech, kdy insolvenční správce popírá pořadí pohledávky, je povinen uvést v jakém pořadí by měla být pohledávka uspokojena.

Po skončení přezkumného jednání zapíše insolvenční správce jeho výsledek do seznamu přihlášených pohledávek. Do tohoto seznamu musí insolvenční správce zapsat zda insolvenční správce, věřitel nebo dlužník popírají pohledávku a proč. Po provedení úprav se takto změněný seznam stává součástí zápisu o přezkumném jednání. S ohledem na to, že insolvenční správce může své stanovisko k jednotlivým pohledávkám na přezkumném jednání jakkoliv změnit, je nutná bezodkladná aktualizace seznamu přihlášených pohledávek podle dosažených výsledků přezkumného jednání.

Další povinností insolvenčního správce v souvislosti s přezkumným jednáním je písemné vyrozumění věřitele, který se neúčastnil přezkumného jednání a jehož pohledávka byla účinně popřena, o výsledku přezkumného jednání. „Ve vyrozumění uvede, kdo pohledávku popřel, zda byla popřena její výše, důvod či pořadí, a poučí věřitele, proti komu a v jaké lhůtě má být případná žaloba na určení popřené pohledávky podána.“⁶⁰

4.3.4 Popírání pohledávek insolvenčním správcem

Popření nevykonatelné pohledávky

V situaci, kdy insolvenční správce popřel nevykonatelnou pohledávku, mohou věřitelé, kteří nesouhlasí s popřením své nevykonatelné pohledávky, uplatnit své právo žalobou na určení. Tuto žalobu musí věřitel podat u insolvenčního soudu ve lhůtě 30 dnů od skončení přezkumného jednání. Je zde však dána podmínka, že tato lhůta nesmí skončit dříve než 15 dní po tom, co insolvenční správce vyrozuměl věřitele, jehož pohledávka byla na přezkumném jednání účinně popřena. „Nedojde-li určovací žaloba ve stanovené lhůtě insolvenčnímu soudu, nepřihlíží se zcela k pohledávce popřené, co do její pravosti. Byla-li pohledávka popřena co do výše nebo pořadí, je pohledávka v případě opožděně podané žaloby zjištěna jen v nižší výši nebo horším pořadí uvedeném při jejím popření.“⁶¹

⁶⁰ MARŠÍKOVÁ, Jolana. Insolvenční zákon s poznámkami, judikaturou, nařízením Rady ES 1346/2000 a prováděcími předpisy ve znění zákonů č.69/2011 Sb. a č.73/2011 Sb.. Praha: Leges, 2011. s. 301

⁶¹ MARŠÍKOVÁ, Jolana Insolvenční zákon s poznámkami, judikaturou, nařízením Rady ES 1346/2000 a prováděcími předpisy ve znění zákonů č.69/2011 Sb. a č.73/2011 Sb.. Praha: Leges, 2011. s. 302

Popření vykonatelné pohledávky

Jiný postup následuje v případě, kdy insolvenční správce na přezkumném jednání popřel vykonatelnou pohledávku. V tomto případě musí insolvenční správce podat u insolvenčního soudu určovací žalobu, a to ve lhůtě 30 dnů od ukončení přezkumného jednání. Určovací žalobou insolvenční správce uplatňuje popření pohledávky proti věřiteli. Insolvenční správce si musí stanovenou lhůtu dobře hlídat, protože v situaci, kdy žaloba v této lhůtě nedojde k insolvenčnímu soudu, popření pohledávky insolvenčním správcem ztrácí veškeré účinky a pohledávka se dále považuje za zjištěnou. Pokud se insolvenční správce s podáním žaloby opozdí, insolvenční soud k ní nepřihlíží a odmítne ji.

„Jako důvod popření pravosti nebo výše vykonatelné pohledávky přiznané pravomocným rozhodnutím příslušného orgánu lze uplatnit jen skutečnosti, které nebyly uplatněny dlužníkem v řízení, které předcházelo vydání tohoto rozhodnutí; důvodem popření však nemůže být jiné právní posouzení věci.“⁶² Toto ustanovení dává správci možnost uplatňovat proti vykonatelné pohledávce všechny skutečnosti, kterými se dlužník během řízení nebránil a kterými se ani příslušný orgán ve svém rozhodnutí nezabýval. Správce tak může v určité míře popírat například pravomocné platební rozkazy, platební výměry či rozsudky pro zmeškání.

„V určovací žalobě se může správce úspěšně dovolávat jen skutečností, pro něž vykonatelnou pohledávku popřel. Jednotlivé důvody popření co do pravosti, výše nebo pořadí nemůže mezi sebou zaměňovat, neboť incidenční spor o vykonatelnou pohledávku je vymezen jen popěrnými důvody uvedenými při přezkumném jednání.“⁶³ Z tohoto jasně vyplývá, že pokud insolvenční správce například popřel pohledávku jen, co se výše týče, není možné, aby se určovací žalobou domáhal jiného jejího pořadí nebo zpochybňoval její pravost.

4.3.5 Jiné způsoby uplatňování pohledávek

„Pohledávky za majetkovou podstatou a pohledávky jim postavené na roveň se v insolvenčním řízení uplatňují jedině vůči insolvenčnímu správci pořadem práva (tj. zpravidla žalobou) tak, jako by insolvenční správce byl v nich sám dlužníkem.“⁶⁴

Pohledávky za majetkovou podstatou a pohledávky jim postavené na roveň, jsou takové pohledávky, které vznikly po zahájení insolvenčního řízení a které je možné

⁶² § 199 odst. 2 zákona č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení

⁶³ MARŠÍKOVÁ, Jolana. Insolvenční zákon s poznámkami, judikaturou, nařízením Rady ES 1346/2000 a prováděcími přepisy ve znění zákonů č.69/2011 Sb. a č.73/2011 Sb.. Praha: Leges, 2011. s. 305

⁶⁴ MARŠÍKOVÁ, Jolana. Insolvenční zákon s poznámkami, judikaturou, nařízením Rady ES 1346/2000 a prováděcími přepisy ve znění zákonů č.69/2011 Sb. a č.73/2011 Sb.. Praha: Leges, 2011. s. 311

zcela uspokojit po vydání rozhodnutí o úpadku. Mezi pohledávky za majetkovou podstatou patří například hotové výdaje a odměna předběžného správce a mezi pohledávky postavené na roveň pohledávkám za majetkovou podstatou jsou jako jedny z mnoha řazeny téměř všechny pracovníprávní nároky.

Tyto pohledávky se neuplatňují přihláškou pohledávek. Věřitelé však insolvenčního správce přímo požádají o zaplacení pohledávek. V případě, že tyto jejich pohledávky nebyly řádně a včas uspokojeny, mají věřitelé právo zažalovat insolvenčního správce o zaplacení pohledávky. Řízení pak probíhá u běžných soudů, jehož náklady jsou kryté z majetkové podstaty. Proto lze tato řízení považovat mnohdy za zbytečné zvyšování nákladů insolvenčního řízení a insolvenčního správce, pokud to jde, by se měl snažit takovým nákladům předcházet.

4.4 Právo věřitelů odvolat insolvenčního správce a ustanovit nového insolvenčního správce

Zákon dává věřitelům po ukončení přezkumného jednání možnost učinit změny v osobě insolvenčního správce. Věřitelé tak mohou odvolat a změnit osobu insolvenčního správce, ustanoveného do funkce insolvenčním soudem, a to hned na první konané věřitelské schůzi po ukončení přezkumného jednání.

„Usnesení o odvolání insolvenčního správce z funkce a o ustanovení nového správce je schůzí věřitelů přijato jen tehdy, pokud pro něj hlasovala nejméně polovina věřitelů přihlášených ke dni předcházejícímu konání schůze, počítaná podle výše jejich pohledávek. Přitom platí, že na každou 1 Kč pohledávky připadá jeden hlas.“⁶⁵ Za těchto podmínek se může stát, že o osudu insolvenčního správce rozhodne jeden jediný věřitel vlastníci pohledávky, které co do výše činí více než polovinu všech přihlášených pohledávek. Insolvenční soud odvolání insolvenčního správce nepotvrzuje, protože insolvenční správce je prostě odvolán poté, co se na tom věřitelská schůze usnese. Avšak ustanovení nového správce musí být schváleno insolvenčním soudem, a to nejpozději do skončení schůze věřitelů, na které byl zvolen. Insolvenční soud nového správce nepotvrdí jen v případě, že nesplňuje zákonem stanovené předpoklady pro výkon funkce správce nebo není nepodjatý.

Praxe řeší i situace, kdy insolvenční správce na schůzi věřitelů zvolen není nebo zvolen je, ale insolvenční soud nově zvoleného insolvenčního správce odvolal. Soud

⁶⁵ MARŠÍKOVÁ, Jolana. Insolvenční zákon s poznámkami, judikaturou, nařízením Rady ES 1346/2000 a prováděcími přepisy ve znění zákonů č.69/2011 Sb. a č.73/2011 Sb.. Praha: Leges, 2011. s. 63

nově zvolného správce odvolá pouze na základě žádosti, kterou správce podal do tří dnů ode dne, kdy se o svém zvolení dozvěděl. V těchto případech není svolávána nová věřitelská schůze, ale z důvodu úspory času je insolvenční správce opět ustanoven předsedou insolvenčního soudu. Není však možné do funkce insolvenčního správce ustanovit osobu správce, kterou schůze věřitelů již jednou odvolala.

4.5 Majetková podstata

Nakládání s majetkovou podstatou, její zjišťování a její soupis patří mezi hlavní povinnosti insolvenčního správce. Na základě insolvenčního zákona můžeme říct, že určení majetku spadajícího do majetkové podstaty se odlišuje z hlediska časového, a to podle toho, kdo podal návrh na zahájení insolvenčního řízení. Zákon tedy blíže specifikuje majetek spadající do majetkové podstaty v případě, že návrh podal věřitel nebo dlužník. Zákon také jednoznačně řeší příklady toho, kdy se do majetkové podstaty dlužníka řadí i majetek třetích osob a to tak, že při zpeněžení je na tento majetek pohlíženo jako na dlužníkův.

„Jestliže insolvenční návrh podal dlužník, náleží do majetkové podstaty majetek, který dlužníkovi patřil ke dni zahájení insolvenčního řízení, jakož i majetek, který dlužník nabyt v průběhu insolvenčního řízení.“⁶⁶ Konkrétně toto ustanovení říká, že majetek spadající do majetkové podstaty je veškerý majetek dlužníka, který mu náležel ke dni dojití jeho návrhu k insolvenčnímu soudu.

„Podal-li insolvenční návrh věřitel, náleží do majetkové podstaty majetek, který dlužníkovi patřil v době, kdy insolvenční soud nařídil předběžné opatření, kterým zcela nebo zčásti omezil právo dlužníka nakládat s jeho majetkem, majetek, který dlužníkovi patřil v době, kdy insolvenční soud vydal rozhodnutí o úpadku dlužníka, a majetek, který dlužník nabyt v průběhu insolvenčního řízení po vydání těchto rozhodnutí.“⁶⁷

V případech, kdy je dlužník spoluvlastníkem nějakého majetku, náleží do majetkové podstaty i tento dlužníkův spoluvlastnický podíl. Stejně tak do majetkové podstaty patří společné jmění manželů, a to dlužníka a jeho manžela. Majetek třetích osob náleží do majetkové podstaty pouze v jednoznačně zákonem stanovených případech, především v případech, kdy tyto osoby získaly majetek na základě plnění z neplatných a neúčinných právních úkonů.

⁶⁶ § 205 odst. 1 zákona č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení

⁶⁷ § 205 odst. 2 zákona č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení

Co je přesně obsahem nebo nikdy není obsahem majetkové podstaty je upraveno v § 206, § 207 a v § 208 insolvenčního zákona. Vyjmenovávání jednotlivých položek by pro tuto práci nebylo účelné, a tak se obsahem majetkové podstaty v této práci nebudu zabývat. Z celkového pohledu lze však říct, že do majetkové podstaty patří pouze majetek dlužníka nebo takový majetek, který se z důvodu neplatného nebo neúčinného právního úkonu za takový majetek považuje.

4.5.1 Zjišťování majetkové podstaty

Zjišťování majetkové podstaty je základní povinností insolvenčního správce. Tuto činnost začíná vykonávat dnem ustanovení do funkce správce v konkrétním insolvenčním řízení, prakticky tedy od okamžiku soudního rozhodnutí o úpadku dlužníka.⁶⁸ Stejně tak tuto činnost může vykonávat i předběžný správce, pokud je po podání insolvenčního návrhu soudem ustanoven. Insolvenční a předběžný správce jsou povinni se při zjišťování majetkové podstaty řídit pokyny insolvenčního soudu. Tyto pokyny jsou pro správce závazné.

V rámci výkonu své činnosti mohou insolvenční správce a předběžný správce získávat informace z různých zdrojů, především od dlužníka v případě fyzické osoby nebo od statutárních orgánů dlužníka, který je právnickou osobou. Informace je správce oprávněn získávat též od orgánů veřejné správy, na které se musí obrátit s příslušnou písemnou žádostí o sdělení informací o majetku dlužníka. Orgány veřejné správy jsou mu při jeho postupu povinny poskytnout potřebnou součinnost. To znamená, že orgány veřejné správy jsou povinny správci poskytnout informace o majetku dlužníka stejně tak, jako kdyby si o tyto údaje žádal sám dlužník. Povinnost součinnosti se vztahuje i na další osoby například notáře a exekutory, finanční instituce, pojišťovny, dopravce či provozovatele telekomunikačních služeb. V případě, že tyto osoby neposkytnou insolvenčnímu správci požadovanou součinnost, správce bez odkladu využívá svého práva požádat insolvenční soud o zajištění jejich součinnosti.

Insolvenční či předběžný správce, který začíná pracovat na zjišťování majetkové podstaty, obvykle vychází z dlužníkova účetnictví a ze seznamu majetku předloženého dlužníkem, při podání insolvenčního návrhu, popřípadě ho dlužník musí předložit poté, co o tom insolvenční soud rozhodl. „*Správce ověří informace uváděné dlužníkem v seznamu a*

⁶⁸ KOTOUČOVÁ, Jiřina. Zákon o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon). Komentář. Praha: C. H. BECK, 2010. s. 448

*následně zjistí, zda do majetkové podstaty nepatří i jiné věci, práva, pohledávky a majetkové hodnoty než ty, které dlužník v seznamu majetku uvedl.*⁶⁹

Dlužník je povinen umožnit insolvenčnímu správci přístup na veškerá místa, kde má umístěn majetek, který spadá do majetkové podstaty. Toto právo zákon dává pouze insolvenčnímu správci, nikoliv správci předběžnému. „V případě odůvodněného požadavku insolvenčního správce může insolvenční soud na jeho návrh nařídit prohlídku bytu, sídla, místa podnikání a jiných místností dlužníka, jakož i jeho skříní nebo jiných schránek v nich umístěných, kde má dlužník svůj majetek (resp. kde insolvenční správce důvodně očekává umístění majetku).“⁷⁰ Insolvenční soud vydá v tomto případě rozhodnutí usnesením, které nemusí být odůvodněno a které se doručuje pouze insolvenčnímu správci se stejnopisem rozhodnutí pro dlužníka. Insolvenční správce pak v postavení soudního doručovatele dlužníkovi rozhodnutí doručí.

Insolvenční správce má právo provádět prohlídku bytu a jiných místností i proti vůli dlužníka. Zákonodárce tím ustanovil základ pro úplné sepsání všeho majetku dlužníka spadajícího do majetkové podstaty a insolvenčnímu správci tak zajistil autoritativní postavení vůči dlužníkovi. V této záležitosti je proto dlužníkovi dána povinnost nejen strpět postup insolvenčního správce, ale i povinnost s ním aktivně spolupracovat.

Insolvenční správce by při prohlížení majetku dlužníka měl myslet na možnost vzniku potenciálních sporů s dlužníkem. Proto je vhodné, aby si správce k prohlídce přizval další nezávislou osobu nebo zástupce obce jako svědka. Během provádění prohlídky je insolvenční správce povinen sepsat protokol, který po skončení prohlídky spolu s přizvanými svědky podepíše. V tomto protokolu uvede veškerý zjištěný majetek dlužníka a i to, jak s majetkem bylo naloženo. To znamená, že se v protokolu uvádí jestli byl majetek pouze zjištěn a sepsán nebo jestli byl převezen k úschově v prostorách k tomu správcem určených. Insolvenční správce poté originál protokolu neprodleně odevzdá insolvenčnímu soudu, který ho založí do insolvenčního spisu a opisy doručí dlužníkovi a věřitelskému orgánu.

Zákon v souvislosti se zjišťováním majetkové podstaty také ukládá třetím osobám, které u sebe mají dlužníkovu majetek, jenž patří do majetkové podstaty, aby tuto skutečnost společně s důvodem, proč mají danou věc v držení, bez zbytečného odkladu sdělily insolvenčnímu správci popřípadě správci předběžnému po té, co se o úpadku dlužníka

⁶⁹ <http://konkurs-vyrovnani.cz/index.php?idac=330&idb=38> [cit.2011-11-05]

⁷⁰ <http://konkurs-vyrovnani.cz/index.php?idac=330&idb=38> [cit.2011-11-05]

dozvěděly. Tyto osoby pak musí na základě správcovy výzvy strpět jeho prohlídku tohoto majetku za účelem jeho sepsání a ocenění.⁷¹

„Pro případ, kdy insolvenční správce nebo předběžný správce zjistí nedostatečnou součinnost ze strany dlužníka nebo osob jednajících za dlužníka, může navrhnout insolvenčnímu soudu poté, co využil veškerých možností postupu poskytnutých mu insolvenčním zákonem, aby tohoto dlužníka nebo osoby za dlužníka jednající soud předvolal k výsledku a vyzval je k prohlášení o majetku dlužníka. Obdobné právo přísluší též věřitelskému výboru, resp. zástupci věřitelů.“⁷² Na základě tohoto předvolání je předvolaná osoba povinna dostavit se k insolvenčnímu soudu v daném termínu a učinit prohlášení o majetku dlužníka. Vyslýchaný má pak v majetkovém prohlášení povinnost udat insolvenčnímu soudu veškerá majetková aktiva dlužníka. Po provedení výsledku insolvenční soud vyhotoví protokol prohlášení o majetku. *„V protokolu se dále uvede i výslovné prohlášení předvolaného o tom, že v prohlášení uvedl jen úplné a pravdivé údaje o majetku dlužníka.“⁷³* Na závěr je protokol podepsán soudcem, zapisovatelem a předvolaným.

4.5.2 Soupis majetkové podstaty

„Výsledkem činnosti insolvenčního nebo předběžného správce směřující k zjištění majetku náležejícího do majetkové podstaty je sestavení soupisu majetkové podstaty na základě poznatků získaných ze seznamu majetku předloženého dlužníkem, dále z dlužníkovy prohlášení o majetku či z prohlášení o majetku dlužníka učiněných jinými osobami než je dlužník, a především pak z vlastních šetření prováděných insolvenčním správcem za součinnosti věřitelského výboru nebo zástupce věřitelů, prováděných s respektováním případných pokynů insolvenčního soudu.“⁷⁴

Soupis majetkové podstaty je ve své podstatě listina, která se tak jmenuje a do které je zapisován všechen majetek, který patří do majetkové podstaty. V průběhu insolvenčního řízení ho provádí, soustavně aktualizuje a doplňuje insolvenční správce, který ho po každé aktualizaci předloží insolvenčnímu soudu. Insolvenční správce se tak snaží, zejména kvůli vzniku možných sporů o datum sepsání majetku, neprodleně předkládat soupis majetkové

⁷¹ KOTOUČOVÁ, Jiřina. Zákon o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon). Komentář. Praha: C. H. BECK, 2010. s. 457

⁷² MARŠÍKOVÁ, Jolana. Insolvenční zákon s poznámkami, judikaturou, nařízením Rady ES 1346/2000 a prováděcími přepisy ve znění zákonů č.69/2011 Sb. a č.73/2011 Sb.. Praha: Leges, 2011. s. 331

⁷³ <http://konkurs-vyrovnani.cz/index.php?idac=330&idb=38> [cit.2011-11-06].

⁷⁴ MARŠÍKOVÁ, Jolana. Insolvenční zákon s poznámkami, judikaturou, nařízením Rady ES 1346/2000 a prováděcími přepisy ve znění zákonů č.69/2011 Sb. a č.73/2011 Sb.. Praha: Leges, 2011. s. 335

podstaty insolvenčnímu soudu. Zpravidla správce prvotně sepíše majetek, k němuž se nemusí provádět pozdější zjištění, tento soupis předloží insolvenčnímu soudu a pak teprve provede další šetření, na základě kterých tento soupis doplňuje. Insolvenční správce pak soudu předkládá každé další doplnění soupisu majetkové podstaty a insolvenční soud jednotlivé aktualizace zveřejňuje v insolvenčním rejstříku.

Majetek sepsaný v soupisu majetkové podstaty musí být řádně oceněn. Ocenění provádí insolvenční správce v souladu se zvláštními právními předpisy o oceňování majetku. Obvykle při něm vychází z hodnot uvedených v účetnictví, ne vždy ale účetnictví odráží skutečnou tržní hodnotu majetku. Proto je na základě žádosti věřitelského výboru možné provést ověření správceva ocenění znaleckým posudkem. Pokud však věřitelský výbor požaduje ocenění majetku znalcem, je také povinen uhradit náklady znalceva ocenění.

4.5.3 Nakládání s majetkovou podstatou a její správa

Pod pojmem nakládání s majetkovou podstatou je mimo jiné nutné chápat především právní úkony související s majetkem spadajícím do majetkové podstaty, výkon práv a povinností akcionáře na základě akcií spadajících do majetkové podstaty a také právo hlasovat na valné hromadě akciové společnosti, výkon práv a povinností společníka jiné obchodní společnosti na základě podílu dlužníka spadajícího do majetkové podstaty, udělování rozhodnutí týkajících se výrobních, provozních a obchodních záležitostí podniku zahrnutého do majetkové podstaty, výkon práv a povinností zaměstnavatele vůči zaměstnancům dlužníka, povinnost vést účetnictví a povinnost evidence, popřípadě také výkon dalších povinností, které souvisejí s majetkovou podstatou.⁷⁵

Právo nakládat a spravovat majetkovou podstatu má pouze osoba s dispozičním oprávněním. To, kdo je osobou s dispozičním oprávněním k majetkové podstatě, je stanoveno na základě průběhu insolvenčního řízení, zvoleném způsobu řešení úpadku a také na skutečnosti, kdo je vlastníkem majetku spadajícího do majetkové podstaty, tedy na skutečnosti, zda je vlastníkem dlužník nebo třetí osoba. Obecně lze říct, že osobou s dispozičním oprávněním je do chvíle o rozhodnutí o úpadku dlužník, od chvíle prohlášení konkurzu na majetek dlužníka insolvenční správce a v době od povolení reorganizace nebo oddlužení dlužník.

⁷⁵ MARŠÍKOVÁ, Jolana. Insolvenční zákon s poznámkami, judikaturou, nařízením Rady ES 1346/2000 a prováděcími předpisy ve znění zákonů č.69/2011 Sb. a č.73/2011 Sb.. Praha: Leges, 2011. s. 354 - 355

Pokud by však soud rozhodl o úpadku, aniž by uvedl způsob jeho řešení, dlužník není omezen v nakládání s majetkovou podstatou až do chvíle, kdy je tento způsob určen. V praxi jsou tak v těchto případech insolvenčními soudy vydávána předběžná opatření, která mají zamezit podezřelému a pochybnému nakládání dlužníka s majetkovou podstatou a zároveň chránit zájmy věřitelů.

„Správou majetkové podstaty se rozumí zejména činnost, jakož i právní úkony a opatření z ní vyplývající, pokud směřuje k tomu, aby nedocházelo ke znehodnocení majetkové podstaty, zejména aby nedošlo k odstranění, zničení, poškození nebo odcizení majetku, který do ní náleží, aby majetek náležející do majetkové podstaty byl využíván v souladu se svým určením, pokud tomu nebrání jiné okolnosti, aby se majetková podstata rozmnožila, lze-li takovou činnost rozumně očekávat se zřetelem ke stavu majetkové podstaty a obvyklým obchodním příležitostem, aby byly vymoženy pohledávky dlužníka včetně plnění z neplatných a neúčinných právních úkonů.“⁷⁶

V případě, kdy insolvenční správce spravuje majetek sloužící k zajištění pohledávky, mají zajištění věřitelé možnost ukládat insolvenčnímu správci pokyny, kterými je pak insolvenční správce vázán. Uvedené pokyny musí směřovat k zajištění řádné správy tohoto majetku. Pokud by však bylo těchto zajištěných věřitelů více, jsou povinni insolvenčnímu správci udělovat pokyny pouze společně.

Aby nedocházelo k nežádoucím sporům o to, jestli správce postupoval v souladu s pokyny zajištěných věřitelů či nikoliv, je vhodné, aby si insolvenční správce vyžádal udělování pokynů zajištěnými věřiteli v písemné podobě. Insolvenční správce pak zakládá udělené pokyny do insolvenčního spisu. Když nastane situace, že správce má pochyby o uděleném pokynu, může si vyžádat jeho zpřesnění nebo odůvodnění. Avšak pokud si myslí, že by tyto pokyny odporovaly řádné správě, je oprávněn pokyny odmítnout a bezodkladně požádat insolvenční soud o jejich přezkoumání.

4.6 Incidenční spory

Incidenční spory jsou zvláštní spory vyvolané v přímé souvislosti s insolvenčním řízením.⁷⁷ Často se stávají další důležitou a náročnou činností insolvenčního správce. Incidenční spory zpravidla vznikají po rozhodnutí o úpadku a skončení přezkumného jednání. Zákon však umožňuje i nepříliš časté situace, kdy insolvenční spor vzniká

⁷⁶ § 230 odst 1a - d zákona č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení

⁷⁷ KOTOUCOVÁ, Jiřina. Zákon o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon). Komentář. Praha: C. H. BECK, 2010. s. 349

i před rozhodnutím o úpadku. V těchto situacích se může účastníkem incidenčního sporu stát teoreticky i předběžný správce.

Účastníky incidenčních sporů jsou obvykle právě insolvenční správce a účastníci insolvenčního řízení. Insolvenční správce však nemusí být vždy účastníkem každého incidenčního sporu. Není jím hlavně v případech, kdy věřitelovu vykonatelnou pohledávku popřel jiný věřitel.

„Incidenční spory jsou spory o pravost, výši nebo pořadí přihlášených pohledávek, spory o vyloučení věci, práva, pohledávky nebo jiné majetkové hodnoty z majetkové podstaty nebo o vydání výtěžku zpeněžení podle §225 odst. 5, spory o vypořádání společného jmění dlužníka a jeho manžela, spory na základě odpůrcí žaloby, spory o náhradu škody na majetkové podstatě vzniklé porušením povinností insolvenčním správcem a další spory, které zákon označí jako spory incidenční.“⁷⁸ Tento zákonem uvedený výčet obsahuje pouze základní druhy incidenčních sporů.

Další incidenční spory jsou upraveny v jiných ustanoveních zákona podle problematiky, jíž se týkají. Můžeme mezi ně zařadit například spory o platnost smluv, na základě kterých došlo ke zpeněžení mimo dražbu, spor přihlášeného věřitele o určení toho, že v průběhu řízení nedošlo k uspokojení jeho pohledávky, tato pohledávka nijak nezanikla a stále trvá, spor o určení platnosti smluv, podle nichž došlo ke zpeněžení plnění vázaného na neplatný právní úkon týkající se majetku či závazků dlužníka. Zákon považuje za incidenční spory i spory, podle nichž u pohledávky je věřitelem banka, spotřební družstvo a úvěrní družstvo nebo pobočka zahraniční banky a tento věřitel nesouhlasí s výší své pohledávky, která vyplývá z účetnictví dlužníka popřípadě spory, o povinném uhrazení sankce do majetkové podstaty.⁷⁹

„Incidenční spory nejsou ty, jejichž účastníkem by byl insolvenční správce, i kdyby jinak probíhaly za trvání insolvenčního řízení.“⁸⁰ Patří mezi ně například spory o náhradu škody nebo jiné újmy vzniklé věřiteli porušením povinnosti dlužníka podat insolvenční návrh nebo spory o náhradu škody nebo jiné újmy vzniklé dlužníkovi podáním insolvenčního návrhu věřitelem a další.

⁷⁸ § 159 odst 1 a - f zákona č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení

⁷⁹ MARŠÍKOVÁ, Jolana. Insolvenční zákon s poznámkami, judikaturou, nařízením Rady ES 1346/2000 a prováděcími přepisy ve znění zákonů č.69/2011 Sb. a č.73/2011 Sb.. Praha: Leges, 2011. s. 253

⁸⁰ MARŠÍKOVÁ, Jolana. Insolvenční zákon s poznámkami, judikaturou, nařízením Rady ES 1346/2000 a prováděcími přepisy ve znění zákonů č.69/2011 Sb. a č.73/2011 Sb.. Praha: Leges, 2011. s. 253

„Incidenční návrh má povahu žaloby.“⁸¹ Z tohoto ustanovení můžeme vyvodit, že insolvenční správce v incidenčního sporech vystupuje jako žalobce nebo žalovaný.

Incidenční spory jsou v rámci insolvenčního řízení projednávány u příslušného insolvenčního soudu, u kterého insolvenční řízení probíhá. Výsledek incidenčních sporů hraje roli pouze v konkrétním insolvenčním řízení a mimo toto řízení již nemá žádný význam. Zákonodárce stanovil, že se incidenční spory budou projednávat právě u insolvenčního soudu, kde dané řízení probíhá, aby zvýšil hospodárnost a rychlost řízení, protože když bývaly incidenční spory projednávány jinými soudy a soudci, docházelo tak k jeho zbytečnému protahování. „Insolvenční soud projedná incidenční spor při jednání, pro které neplatí ustanovení o jednání v insolvenčním řízení. K tomuto jednání předvolá účastníky a osoby, jejichž účasti je třeba. Od jednání může insolvenční soud upustit v případech, kdy to připouští občanský soudní řád.“⁸² Z uvedeného tedy plyne, že přestože jsou incidenční spory projednávány v rámci insolvenčního řízení, jsou projednány jako běžná sporná věc.

Insolvenční soud rozhoduje ve věci incidenčního sporu buď vyhovujícím nebo zamítavým rozsudkem, a nebo usnesením schvalujícím smír. Pokud dojde k uzavření smíru mezi insolvenčním správcem a druhým účastníkem incidenčního sporu, soud tento smír potvrdí pouze v případě, že se smírem souhlasí také věřitelský výbor nebo zástupce věřitelů.

Při incidenčních sporech jedná insolvenční správce svým jménem a na účet dlužníka a to především kvůli tomu, že na něj přešlo oprávnění nakládat s majetkovou podstatou. Přestože hlavním úkolem insolvenčního správce, jako zástupce věřitelů, je co nejvyšší možné uspokojení věřitelů, insolvenční správce bývá při incidenčních sporech žalován právě věřiteli. Můžeme tedy říct, že insolvenční správce v incidenčních sporech vystupuje hlavně jako zástupce dlužníka, ale přitom hájí práva ostatních věřitelů tak, aby dosáhl prakticky co nejvyšší výše uspokojení jejich pohledávek ze zpeněžené majetkové podstaty, snaží se tedy o to, aby nedocházelo ke zmenšování majetkové podstaty. V rámci popírání pohledávek může vyvstat pro insolvenčního správce tíživá situace, a to pokud popře jednu z pohledávek majoritního věřitele, který ho na schůzi věřitelů následující po přezkumném jednání může odvolat, což vyžaduje správcovu odolnost proti stresu a kvalifikovaný a profesionální přístup insolvenčního správce.

⁸¹ MARŠÍKOVÁ, Jolana. Insolvenční zákon s poznámkami, judikaturou, nařízením Rady ES 1346/2000 a prováděcími předpisy ve znění zákonů č.69/2011 Sb. a č.73/2011 Sb.. Praha: Leges, 2011. s. 256

⁸² § 161 odst. 1 zákona č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení

5 Jednání a povinnosti insolvenčního správce při různých způsobech řešení úpadku

5.1 Jednání a povinnosti insolvenčního správce při řešení úpadku konkurzem

Konkursní řízení i po nabytí účinnosti insolvenčního zákona zůstává nejobvyklejším způsobem řešení úpadku dlužníka podnikatele. Právní úprava obsažená v insolvenčním zákoně plynule navazuje na úpravu z devadesátých let danou zákonem o konkursu a vyrovnání. Zákon zohledňuje vývoj konkursního řízení, zažitou praxi a zároveň zapracovává ustálenou judikaturu. Změny, které přinesl insolvenční zákon vyplývají z dosavadního vývoje konkursního řízení. Úprava konkursu je dána obecnými ustanoveními, které jsou společné pro všechny druhy insolvenčního řízení, a zvláštními ustanoveními upravujícími výhradně konkurs.

Účelem konkursu je poměrné uspokojení pohledávek věřitelů z výtěžku zpeněžení majetkové podstaty, přičemž neuspokojené pohledávky nebo jejich části nezanikají, ale trvají i poté, co skončí insolvenční řízení. Účinky prohlášení konkursu pak nastávají okamžikem, kdy insolvenční soud v insolvenčním rejstříku uvede rozhodnutí řešení úpadku konkurzem.⁸³

V této části se nebudu zabývat podrobným rozbořem konkursu, ale pouze těmi ustanoveními, které jsou zajímavé a podstatné při výkonu činnosti insolvenčního správce.

Na základě prohlášení o konkursu dochází k prakticky k celkovému přechodu dispozičních oprávnění týkajících se majetkové podstaty na insolvenčního správce. „Insolvenční správce vykonává zejména akcionářská práva spojená s akciemi zahrnutými do majetkové podstaty, rozhoduje o obchodním tajemství a jiné mlčenlivosti, vystupuje vůči dlužníkovým zaměstnancům jako zaměstnavatel, zajišťuje provoz dlužníkovu podniku, vedení účetnictví a plnění daňových povinností.“⁸⁴ Jelikož insolvenční správce vykonává práva s akciemi zahrnutými do majetkové podstaty, je mu přiznáno i právo na podíl na zisku akciové společnosti a v případě, že má akciová společnost pouze jednoho akcionáře, je mu dána působnost valné hromady. Insolvenční správce je zároveň jedinou osobou oprávněnou po prohlášení konkursu k podání žaloby nebo jiného návrhu k

⁸³ KOTOUČOVÁ, Jiřina. Zákon o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon). Komentář. Praha: C. H. BECK, 2010. s. 556 - 59

⁸⁴ § 246 odst. 1 zákona č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení

vymožení nároků dlužníka týkajících se majetkové podstaty. Dlužníci insolvenčního dlužníka jsou pak automaticky po prohlášení konkursu vyzýváni k plnění rovnou insolvenčnímu správci a nikoliv již dlužníkovi.

5.1.1 Procesní úkony správce navazující na prohlášení konkursu

Insolvenční správce bezprostředně po prohlášení konkursu na majetek dlužníka „by měl zejména převzít své oprávnění disponovat s majetkovou podstatou, ujmout se obstarávání záležitostí, jež pro dlužníka dosud obstarávaly osoby na základě dlužníkova příkazu, pověření nebo plné moci, zaujmout stanovisko ke smlouvám o vzájemném plnění, jež dosud nebyly zcela splněny, požadovat vrácení výpůjčky poskytnuté dlužníkem, prověřit nájemní a podnájemní smlouvy a leasingové smlouvy, zajistit další provoz dlužníkova podniku, posoudit možnost pokračování konkursem přerušených řízení a prověřit majetkové poměry dlužníka a připravit podklady pro vypořádání společného jmění manželů.“⁸⁵ Insolvenční správce je zároveň povinen zjistit rozsah majetkové podstaty a tuto majetkovou podstatu zajistit a sepsat, vypracovat seznam přihlášených pohledávek a nachystat podklady pro přezkumné jednání a schůzi věřitelů. Dále by měl ke dni předcházejícímu dni, kterým došlo k nabytí účinků konkursu, sestavit mezitímní účetní uzávěrku.

Pokud byl v rámci insolvenčního řízení ustanoven předběžný správce, insolvenční správce pokračuje v jeho činnosti. Osoba vykonávající činnost předběžného správce se zpravidla stává rovněž insolvenčním správcem ve stejném insolvenčním řízení. Přesto však dochází k situacím, kdy soud v rámci jednoho insolvenčního řízení dosadí do funkce insolvenčního správce jinou osobu, než je správce předběžný. Insolvenční správce je pak oprávněn po předběžném správci požadovat součinnost, poskytnutí veškerých informací, poskytnutí výsledků jeho práce a vydání veškerých dokladů, které má předběžný správce k dispozici.

Na základě soupisu majetkové podstaty je pak insolvenční správce oprávněn zpeněžit v něm zapsaný majetek. Insolvenční správce musí tedy nejprve sepsat majetek, který spadá do majetkové podstaty do soupisu majetkové podstaty, a teprve po jeho soupisu a zveřejnění v insolvenčním rejstříku smí zpeněžit takto zapsaný majetek. Jakmile dojde k sepsání majetku do soupisu, může s ním v konkursním řízení nakládat už jenom insolvenční správce.

⁸⁵ MARŠÍKOVÁ, Jolana. Insolvenční zákon s poznámkami, judikaturou, nařízením Rady ES 1346/2000 a prováděcími předpisy ve znění zákonů č.69/2011 Sb. a č.73/2011 Sb.. Praha: Leges, 2011. s. 439 - 440

Před zpeněžením majetkové podstaty je insolvenční správce povinen sestavit zprávu o hospodářské činnosti dlužníka, která je poté projednávána na schůzi věřitelů. Tato zpráva musí být sestavena ke dni prohlášení konkurzu, a při její tvorbě insolvenční správce vychází ze seznamu přihlášených pohledávek a soupisu majetkové podstaty. Insolvenční v ní poté porovná výši majetkové podstaty a závazků dlužníka. V podstatě se jedná o ekonomický rozbor dlužnickovy situace.⁸⁶ Na základě předložené zprávy o hospodářské činnosti dlužníka schůze věřitelů doporučí insolvenčnímu správci, jak dále postupovat především při zpeněžování majetkové podstaty.

5.1.2 Zpeněžení majetkové podstaty

„Zpeněžením majetkové podstaty se rozumí převedení veškerého majetku, který do ní náleží, na peníze za účelem uspokojení věřitelů. Za zpeněžení se k tomuto účelu považuje i využití bankovních kont dlužníka a jeho peněžní hotovosti. Zpeněžením majetkové podstaty se rozumí i úplatné postoupení dlužnickových pohledávek.“⁸⁷ V případech, kdy se insolvenční správce rozhodne zpeněžit dlužnickovy pohledávky smlouvou o jejich postoupení, není absolutně vázán žádnými dřívějšími dohodami o nemožnosti dalšího převedení těchto pohledávek.

Insolvenční správce může začít zpeněžovat majetkovou podstatu, teprve pokud prohlášení o konkursu nabylo právní moc a poté, co došlo k uskutečnění první schůze věřitelů. Toto ustanovení nemusí insolvenční správce dodržet v případech, kdy mu insolvenční soud udělí výjimku a především v případech, kdy součástí majetkové podstaty tvoří věci podléhající rychlé zkáze nebo znehodnocení jako například ovoce, potraviny nebo léky a léčiva. Podmínka toho, aby ke zpeněžení nedocházelo dřív než po uskutečnění první schůze věřitelů konané po prohlášení konkurzu, má zajistit důležitou součinnost insolvenčního správce s věřiteli.

„Zpeněžením majetkové podstaty zanikají v rozsahu, v němž se týkají zpeněženého majetku, účinky nařízení výkonu rozhodnutí nebo exekuce a věcná břemena, která zatěžují zpeněžovaný majetek.“⁸⁸ Tato věcná břemena insolvenční zákon během insolvenčního řízení považuje za neúčinná. Při zpeněžování majetkové podstaty musí nadále insolvenční správce brát ohled na veškerá zákonná předkupní práva a na práva nájemců, kterými je vázán.

⁸⁶ KOTOUČOVÁ, Jiřina. Zákon o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon). Komentář. Praha: C. H. BECK, 2010. s. 682

⁸⁷ § 283 odst. 1 zákona č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení

⁸⁸ § 285 odst. 1a, b Zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení

Insolvenční správce může majetkovou podstatu zpeněžit třemi různými způsoby. Aby však mohlo dojít k zpeněžení majetkové podstaty správcem vybraným způsobem, musí k tomu dostat souhlas věřitelského výboru. Bez jeho souhlasu nelze majetkovou podstatu zpeněžit tímto vybraným způsobem a mnohdy hrozí možnost vzniku konfliktů mezi správcem a věřitelským výborem. Tyto spory jsou pak řešeny přímo na schůzi věřitelů nebo potenciálním zásahem insolvenčního soudu. V rámci zachování hospodárnosti a rychlosti insolvenčního řízení lze však doporučit projednání způsobu zpeněžení majetkové podstaty již na první schůzi věřitelů, která se koná po prohlášení konkursu.

Prvním a nejtransparentnějším způsobem zpeněžení je veřejná dražba. Při zpeněžení majetkové podstaty veřejnou dražbou je insolvenční správce chráněn před možnými útoky věřitelů, týkajících se špatně zvoleného způsobu zpeněžení nebo nízkého výtěžku. Při tomto způsobu zpeněžení majetkové podstaty je insolvenční správce povinen pouze vybrat vhodného dražebníka a připravit mu podklady k dražbě. Je vhodné, aby insolvenční správce předem konzultoval svůj výběr dražebníka s věřitelským výborem, protože je nutné, aby smlouvu o provedení dražby věřitelský výbor schválil.

Druhým způsobem zpeněžení majetkové podstaty je prodej movitých věcí a nemovitostí. K tomuto prodeji dochází pak v rámci soudní dražby. K provádění dražby je pak příslušný okresní soud a návrh na zahájení podává insolvenční správce, který se tak stane jediným účastníkem tohoto řízení. Přestože je soudní dražba též transparentním způsobem zpeněžení majetkové podstaty, chybí ji další pozitiva veřejné dražby. Soudní dražba bývá zpravidla zdlouhavá a často neefektivní.

Třetím a posledním způsobem zpeněžení majetkové podstaty je takzvaný prodej mimo dražbu neboli prodej z volné ruky. Přestože tento způsob může být spojen se značnými komplikacemi, majetková podstata tak bývá zpeněžována nejčastěji. Aby nedocházelo k manipulaci prodejní ceny ze strany insolvenčního správce, podléhá správcovo rozhodnutí o prodeji mimo dražbu schválení věřitelského výboru i insolvenčního soudu.

Vzhledem k postupu insolvenčního správce stojí za zmínku i ustanovení obsažené v §293 insolvenčního zákona, které říká, že *„jde-li o zpeněžení věci, práva nebo pohledávky nebo jiné majetkové hodnoty, která slouží k zajištění pohledávky, je insolvenční správce vázán pokyny zajištěného věřitele směřujícími ke zpeněžení; je-li zajištěných věřitelů více, mohou tyto pokyny udělit pouze společně. Insolvenční správce může tyto*

pokyny odmítnout, má-li za to, že předmět zajištění lze zpeněžit výhodněji; v takovém případě požádá insolvenční soud o jejich přezkoumání v rámci dohlédací činnosti.“

Na základě tohoto ustanovení je možné tvrdit, že insolvenční správce při zpeněžování konkrétního majetku spadajícího do majetkové podstaty je povinen respektovat pokyny zajištěného věřitele. Pokud mu pokyny udělené zajištěným věřitelem připadají nevhodné, nebude se těmito pokyny řídit a obrátí se na insolvenční soud, aby je přezkoumal a rozhodl o nich, přičemž insolvenční správce musí uvést, proč mu pokyny připadají nevhodné a navrhne řešení, jak by konkrétní majetek lépe zpeněžil.

5.1.3 Nakládání s výtěžkem zpeněžení

Během konkursu insolvenční správce z výtěžku zpeněžení hradí pohledávky za majetkovou podstatou, pohledávky jim postavené na roveň a náklady, které souvisí se správou majetkové podstaty. Insolvenční správce však nikdy nesmí použít tento výtěžek k další podnikatelské nebo výdělečné činnosti, a to především z důvodu hrozící ztráty a též kvůli tomu, že hlavním účelem použití výtěžku zpeněžení je co nejrychlejší uspokojení pohledávek věřitelů, které by tak mohlo být ohroženo.

Insolvenční správce musí informovat insolvenční soud nejen o průběhu zpeněžení majetkové podstaty, ale také o jeho nakládání s tímto výtěžkem. *„Kdykoliv je během konkursu k dispozici dostatek volných peněžních prostředků, měl by insolvenční správce automaticky navrhnout soudu, aby povolil částečný rozvrh.“*⁸⁹ Částečný rozvrh může správce navrhnout v případech, kdy není zpeněžená ještě celá majetková podstata a jen se souhlasem věřitelského výboru. Účelem částečného rozvrhu je, *„aby insolvenční věřitelé získali poměrnou část výtěžku připadající na ně v insolvenčním řízení již dříve, než v řádném rozvrhovém usnesení, jehož vydání může mít nadále značný časový odstup v závislosti na postupu insolvenčního řízení.“*⁹⁰ V tomto návrhu musí insolvenční správce uvést pohledávky, které mají být v částečném rozvrhu uspokojeny a výši, do které mají být uspokojeny. Pokud jej insolvenční soud schválí, vydá rozvrhové usnesení, na základě kterého je insolvenční správce oprávněn částečně vyplatit věřitele.

Pokud by insolvenční správce nepodal insolvenčnímu soudu návrh na provedení částečného rozvrhu, i když to stav zpeněžení majetkové podstaty umožňoval, mohla by mu být snížena odměna insolvenčního správce.

⁸⁹ MARŠÍKOVÁ, Jolana. Insolvenční zákon s poznámkami, judikaturou, nařízením Rady ES 1346/2000 a prováděcími předpisy ve znění zákonů č.69/2011 Sb. a č.73/2011 Sb.. Praha: Leges, 2011. s. 465

⁹⁰ <http://www.konkurs-vyrovnavani.cz/index.php?idb=40&idac=491> [cit.2011-11-09].

5.1.4 Konečná zpráva

K ukončení insolvenčního řízení řešeného konkursem dochází na základě projednání konečné zprávy a následné vydání rozvrhového usnesení. K předložení konečné zprávy dochází při ukončení zpeněžení majetkové podstaty. Tato zpráva je v podstatě celkový shrnutím činnosti insolvenčního správce, kde insolvenční správce vyčíslí finanční výsledky v insolvenčním řízení. Zpracování a pozdější předložení konečné zprávy insolvenčnímu soudu je jednou z dalších významných povinností insolvenčního správce.

Insolvenční správce je oprávněn tuto zprávu předložit, i když ještě nebyl zpeněžen veškerý majetek spadající do majetkové podstaty a to za předpokladu, že insolvenční správce zpeněžil vše, co se zpeněžit dalo, a v nezpeněžené majetkové podstatě zůstal jenom takový majetek, který je považován za nezpeněžitelný, popřípadě nedobytný, který na základě této skutečnosti bude z majetkové podstaty vyňat. Insolvenční správce může také konečnou zprávu předložit, pokud ještě nejsou ukončeny všechny incidenční spory, které by neměly značně ovlivnit závěr konečné zprávy. „*Insolvenční správce může poměrně dosti obtížně odhadnout, kdy dojde k onomu podstatnému ovlivnění závěru konečné zprávy danému výsledky incidenčních sporů. Ovlivněným závěrem konečné zprávy je možno chápat stav, kdy budou podstatně měněny jednotlivé položky zprávy, zejména ty, jež se týkají přehledu výdajů správce v průběhu insolvenčního řízení.*“⁹¹ Potenciálním incidenčním sporem, který by mohl bránit předložení konečné zprávy, je především spor o vyloučení majetku z majetkové podstaty. Jelikož insolvenční správce může výsledky incidenčních sporů pouze odhadovat, je vhodné, aby vyčkal jejich ukončení a teprve poté soudu konečnou zprávu předložil.

„*Konečná správa musí vyústit nejen ve vyčíslení částky, jež bude rozdělena v rozvrhu mezi věřitele, ale i uvedení okruhu věřitelů, mezi něž bude tato částka rozdělena.*“⁹² Při předkládání konečné zprávy insolvenčnímu soudu insolvenční správce zároveň předloží i vyčíslení své odměny a výdajů. Pokud ve funkci insolvenčního správce působilo během insolvenčního řízení více osob, jako například předběžný správce nebo další zvláštní správci, překládá insolvenčnímu soudu každý z těchto správců vyúčtování své odměny samostatně.

Insolvenční soud poté na konečnou zprávu, včetně vyúčtování správcovy odměny a nákladů přezkoumá, a to jak z jejího formálního, tak obsahového hlediska. V případě

⁹¹ <http://www.konkurs-vyrovnavani.cz/index.php?idb=40&idac=491> [cit.2011-11-09].

⁹² MARŠÍKOVÁ, Jolana. Insolvenční zákon s poznámkami, judikaturou, nařízením Rady ES 1346/2000 a prováděcími předpisy ve znění zákonů č.69/2011 Sb. a č.73/2011 Sb.. Praha: Leges, 2011. s. 467

pochybností o správnosti správcem uvedených údajích svolá slyšení, na němž je přítomen pouze insolvenční správce. Cílem tohoto slyšení je odstranění nejasností a správcových chyb. Soud poté tuto konečnou správu zveřejní vyhláškou a nařídí jednání určené k jejímu dalšímu projednání spolu s lhůtou pro podávání námitek. Na nařízeném jednání soud projedná konečnou správu s ohledem k podaným námitkám, přičemž může dojít ke třem závěrům. Buď konečnou zprávu schválí, nebo insolvenčnímu správci nařídí její doplnění a změnu, nebo ji jako celek odmítne přijmout a nařídí insolvenčnímu správci její celkové přepracování v předem určené lhůtě.

Po schválení konečné zprávy ji společně s vyúčtováním odměny správce a jeho nákladů insolvenční soud zveřejní v insolvenčním rejstříku a vyvěsí na své úřední desce.

5.1.5 Rozvrhové usnesení

„Po právní moci usnesení o schválení konečné zprávy je insolvenční správce povinen předložit insolvenčnímu soudu návrh rozvrhového usnesení.“⁹³ Cílem rozvrhového usnesení není uspokojování pohledávek za majetkovou podstatou, pohledávek jim postavené na roveň zajištěných pohledávek zajištěných věřitelů. Tyto pohledávky se uspokojují ještě před podáním návrhu rozvrhového usnesení. *„Rozvrhové usnesení je usnesení soudu, v němž se stanoví v jakém rozsahu a v jakém pořadí budou uspokojeny pohledávky věřitelů.“⁹⁴*

Rozvrh je vytvořen na základě schválené konečné zprávy a seznamu přihlášených pohledávek, přičemž v rozvrhu musí insolvenční správce uvést kolik má být vyplaceno na každou pohledávku nebo kolik má být složeno do soudní úschovy za tímto účelem. Insolvenční správce musí do rozvrhového usnesení zahrnout i kalkulaci předpokládaných výloh spojených s ukončením insolvenčního řízení.

Insolvenční soud insolvenčnímu správci v rozvrhovém usnesení stanoví lhůtu pro jeho splnění. Soud však tuto lhůtu nesmí stanovit kratší jak 2 měsíce ode dne, kdy rozvrhové usnesení nabylo právní moci. Insolvenční správce zpravidla vyplácí částky určené jednotlivým věřitelům ve svém sídle. Menší částky, které nepřesahují 500 Kč, může dát do soudní úschovy, kterou zpravidla provádí insolvenční soud. O uložení částky do úschovy musí být konkrétní věřitelé, kterých se to týká, písemně vyrozuměni. *„Obdobně je ukládán výtěžek připadající na věřitele v případě, že z důvodu překážky na jejich straně jim není možno vyplatit uvedenou částku ve lhůtě 30-ti dnů od rozvrhového*

⁹³ MARŠÍKOVÁ, Jolana. Insolvenční zákon s poznámkami, judikaturou, nařízením Rady ES 1346/2000 a prováděcími předpisy ve znění zákonů č.69/2011 Sb. a č.73/2011 Sb.. Praha: Leges, 2011. s. 473

⁹⁴ <http://www.ipoint.cz/skola-investora/slovník-investora/960-rozvrhove-usneseni> [cit.2011-11-09]

usnesení.“⁹⁵ Po té, co došlo k uspokojení rozvrhového usnesení, je o této skutečnosti insolvenční správce povinen vyrozumět insolvenční soud.

5.1.6 Zrušení konkursu

Insolvenční soud rozhodne i bez návrhu o zrušení konkursu, v případech, kdy je zjištěno, že nedošlo k osvědčení dlužníkovu úpadku, že v řízení není žádný přihlášený věřitel a všechny pohledávky za majetkovou podstatou a pohledávky jim postavené na roveň jsou uspokojeny dále po té, co insolvenční správce vyrozumí insolvenční soud o splnění rozvrhového usnesení a také pokud dojde ke zjištění, že majetek dlužníka je pro uspokojení pohledávek přihlášených věřitelů zcela nepostačující.⁹⁶

Insolvenční soud je také oprávněn zrušit konkurs na základě návrhu dlužníka. Dlužník pak musí soudu předložit listinu, na které všichni věřitelé a insolvenční správce souhlasí se zrušením konkursu. Tento svůj souhlas musí všechny osoby stvrdit vlastnoručním úředně ověřeným podpisem.

Přestože rozhodnutím o zrušení konkursu dochází k ukončení insolvenčního řízení a dispoziční oprávnění ke zbytku majetkové podstaty přechází zpět na dlužníka, činnost insolvenčního tímto úkonem ještě nekončí. „*Insolvenční správce je povinen ke dni zrušení konkursu uzavřít účetní knihy, sestavit účetní uzávěrku, splnit povinnosti stanovené daňovými předpisy a předat dlužníku potřebné záznamy. Dále je povinen předat zbývající majetek dlužníkovi a zajistit činnosti evidenční a archivační, popřípadě další činnosti související se zrušením konkursu.*“⁹⁷ Po té, co splní všechny uvedené povinnosti, je insolvenční správce o tom povinen zpravit insolvenční soud a ten je pak oprávněn insolvenčního správce zprostit jeho funkce.

Pokud insolvenčnímu správci vznikly v souvislosti se zrušením konkursu výdaje, je o nich a jejich úhradě povinen rozhodnout insolvenční soud, ten zpravidla insolvenčnímu správci přizná úhradu nákladů z částky určené na předpokládané náklady spojené s ukončením insolvenčního řízení.

⁹⁵ <http://www.konkurs-vyrovnani.cz/index.php?idb=40&idac=491> [cit.2011-11-09].

⁹⁶ MARŠÍKOVÁ, Jolana. Insolvenční zákon s poznámkami, judikaturou, nařízením Rady ES 1346/2000 a prováděcími předpisy ve znění zákonů č.69/2011 Sb. a č.73/2011 Sb.. Praha: Leges, 2011. s. 478

⁹⁷ § 313 odst. 2 zákona č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení

5.2 Jednání a povinnosti insolvenčního správce při řešení úpadku nepatrným konkursem

Nepatrný konkurs je specifickým případem konkursu, který svým způsobem, zefektivňuje, urychluje a zjednodušuje průběh konkursního řízení. Tento úsporný způsob řešení úpadku se používá především v případech, které jsou relativně majetkově jednoduché. „*Jde o dva případy, kdy dlužníkem je fyzická osoba - nepodnikatel, tedy tzv. spotřebitel (a to bez ohledu na velikost jeho majetku nebo počet věřitelů), nebo kdy celkový obrát dlužníka – podnikatele (a to bez ohledu na to, zda jde o právnickou osobu nebo fyzickou osobu) za poslední účetní období předcházející prohlášení konkursu nepřesáhl 2 000 000 Kč a dlužník nemá současně více než 50 (přihlášených) věřitelů.*“⁹⁸

Insolvenční správce při řešení úpadku nepatrným konkursem postupuje obdobně jako při řešení úpadku konkursem. Insolvenční správce zjistí a sepiše majetek spadající do majetkové podstaty, který zpravidla není nikterak rozsáhlý, poté tento majetek zpeněží a vyloučí nedobytné pohledávky a věci z majetkové podstaty. „*Při konání přezkumného jednání po přezkumu přihlášených pohledávek věřitelů tyto věřitele seznámí se závěry své činnosti, a přednese jim současně svou konečnou zprávu a vyúčtování. Přítomní věřitelé jsou následně vyzváni k podání námitek proti této zprávě, přičemž námitky mohou být okamžitě projednány. Po projednání konečné zprávy může být konečná zpráva insolvenčního správce schválena.*“⁹⁹

5.3 Jednání a povinnosti insolvenčního správce při řešení úpadku reorganizací

Jedním z dalších způsobů řešení úpadku je reorganizace. „*Reorganizací se rozumí zpravidla postupné uspokojování pohledávek věřitelů při zachování provozu dlužníkovu podniku, zajištěné opatřeními k ozdravení hospodaření tohoto podniku podle insolvenčním soudem schváleného reorganizačního plánu s průběžnou kontrolou jeho plnění ze strany věřitelů.*“¹⁰⁰ Reorganizace se může týkat pouze dlužníka, který je podnikatelem, a to jak právnické, tak fyzické osoby. Pro podnikatele, který je fyzickou osobou, je reorganizace jedinou možnou alternativou řešení úpadku kromě konkursu. Řešení úpadku konkursem mělo především likvidační charakter. „*Cílem reorganizace je naopak provedení sanace*

⁹⁸ MARŠÍKOVÁ, Jolana. Insolvenční zákon s poznámkami, judikaturou, nařízením Rady ES 1346/2000 a prováděcími předpisy ve znění zákonů č.69/2011 Sb. a č.73/2011 Sb.. Praha: Leges, 2011. s. 485

⁹⁹ <http://www.konkurs-vyrovnani.cz/index.php?idb=40&idac=491> [cit.2011-11-14]

¹⁰⁰ § 316 zákona č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení

dlužníka, tedy „ozdravení“ jeho ekonomické situace, a to prostřednictvím provedení speciálních opatření, které vedou k tomu, že dlužník je následně schopen pokračovat ve své podnikatelské činnosti.“¹⁰¹ Reorganizace tak není častým způsobem řešení, jelikož podmínkou k úspěšnému splnění reorganizačního plánu je to, že podnik dlužníka musí být ekonomicky životaschopný.

*„Reorganizace je v zásadě přípustná pro dlužníky, jejichž celkový obrat za poslední účetní období dosáhl alespoň 100 000 000 Kč, nebo kteří mají nejméně 100 zaměstnanců v pracovním poměru. Dlužníci, kteří tato kritéria nesplňují, mohou reorganizaci podstoupit v případě, že předloží insolvenčnímu soudu současně s insolvenčním návrhem, nebo nejpozději do 15 dnů po rozhodnutí o úpadku, reorganizační plán schválený alespoň polovinou všech zajištěných věřitelů (počítanou podle výše jejich pohledávek) a alespoň polovinou všech nezajištěných věřitelů (také podle výše jejich pohledávek). Reorganizace se nepoužije, je-li dlužníkem právnická osoba v likvidaci, obchodník s cennými papíry nebo osoba oprávněná k obchodování na komoditní burze.“*¹⁰²

Reorganizace klade jednoznačně vyšší nároky na osobu insolvenčního správce, který je povinen odborně aplikovat řešení otázek týkajících se fungování podniku a jeho sanace, a který také musí důkladně a pozorně dělat dozor nad celkovým fungováním podniku dlužníka, především proto, aby došlo k splnění cílů reorganizace, splacení dlužníkových dluhů a nedocházelo tak k pokračování v jeho ztrátové činnosti. Jak již bylo výše zmíněno, funkci insolvenčního správce v reorganizaci může provádět pouze zvláštní insolvenční správce, který složil zvláštní zkoušku insolvenčního správce.

5.3.1 Povinnosti a jednání správce po rozhodnutí o povolení reorganizace a před schválením reorganizačního plánu

Na rozdíl od konkursu nedochází rozhodnutím o povolení reorganizace k přechodu dispozičních oprávnění k majetkové podstatě z dlužníka na insolvenčního správce, ale tato oprávnění zůstávají dlužníkovi. Avšak při nakládání s majetkovou podstatou nad ním insolvenční správce provádí dohled a důslednou kontrolu jeho činnosti. Insolvenční zákon tak insolvenčnímu správci přiznává povinnosti především kontrolní a informační povahy.

Insolvenční správce dále musí dohlížet nad dlužníkovým zjišťováním majetkové podstaty a jejím soupisem, sestavit a průběžně doplňovat seznam věřitelů, zejména seznam přihlášených pohledávek, a pravidelně, minimálně jednou za tři měsíce, informuje

¹⁰¹ <http://www.konkurs-vyrovnani.cz/index.php?idb=41&idac=511> [cit.2011-11-14]

¹⁰² <http://www.konkurs-vyrovnani.cz/index.php?idb=72&idac=1164> [cit.2011-11-14]

insolvenční soud a věřitelský výbor o dosavadním průběhu reorganizace. Další úkoly a povinnosti mu může stanovit insolvenční soud.

„Insolvenční soud může na návrh insolvenčního správce nebo věřitelského výboru, anebo i bez návrhu zakázat dlužníku s dispozičním oprávněním nakládání s majetkovou podstatou, nebo může jeho oprávnění ve stanoveném rozsahu omezit. Učiní tak v zájmu věřitelů zejména tehdy, vzniknou-li pochybnosti o poctivém jednání nebo odborné způsobilosti dlužníka nebo osob, jednajících jeho jménem.“¹⁰³ Insolvenční soud tak svým rozhodnutím může, zejména pokud je to v zájmu věřitelů, omezit dispoziční oprávnění dlužníka k majetkové podstatě. Tato dispoziční oprávnění poté automaticky přecházejí na insolvenčního správce. Avšak činnost insolvenčního správce v reorganizaci zahrnuje dohlížení nad činností dlužníka a dbá na to, aby v případě ohrožení zájmů věřitelů oprávněně zasáhl.

Po té, co insolvenční soud vydá rozhodnutí o povolení reorganizace přechází na insolvenčního správce v případě akciové společnosti a společnosti s ručením omezením působnost valné hromady nebo v případě družstva působnost členské schůze. Legislativce se tak snažil odstranit vliv akcionářů či společníků dlužníka na průběh reorganizace, protože by jejich ponechání ve funkci mohlo blokovat významné kroky pro řešení úpadku. Je tomu tak, protože zájmy věřitelů a dlužníkových akcionářů a společníků nejsou ty samé, a to především pokud by ke splnění reorganizace mělo dojít prodejem majetku dlužníka, jeho podniku nebo jiných aktiv.

„V rámci výkonu působnosti valné hromady je insolvenční správce oprávněn rozhodnout i o změně stanov či společenské smlouvy dlužníka, a to rozhodnutím přijatým ve formě notářského zápisu, pokud obchodní zákoník stanoví, že takové rozhodnutí má být obsaženo v notářském zápise. Valné hromadě nebo členské schůzi dlužníka tedy původních akcionářů nebo společníků dlužníka zůstává jen právo jmenovat nebo volit a odvolávat členy statutárního orgánu dlužníka nebo dozorčí rady dlužníka.“¹⁰⁴

5.3.2 Povinnosti a jednání správce po nabytí účinnosti reorganizačního plánu

„Reorganizační plán je ve své podstatě souborem právních a ekonomických pravidel, jejichž realizace má vést k uspokojení zjištěných pohledávek do výše předpokládané reorganizačním plánem, plnému uspokojení postinsolvenčních pohledávek a v neposlední

¹⁰³ <http://www.konkurs-vyrovnani.cz/index.php?idb=38&idac=335> [cit.2011-11-14]

¹⁰⁴ MARŠÍKOVÁ, Jolana. Insolvenční zákon s poznámkami, judikaturou, nařízením Rady ES 1346/2000 a prováděcími předpisy ve znění zákonů č.69/2011 Sb. a č.73/2011 Sb.. Praha: Leges, 2011. s. 523

řadě i ekonomické sanaci dlužníka a zajištění jeho dalšího chodu. Je zřejmé, že obvykle bude reorganizační plán tvořen na několik let a na jeho konci bude uspokojení zjištěných věřitelů v rozsahu větším, než jaké by jim náleželo, pokud by byl na dlužníka prohlášen konkurs.“¹⁰⁵ Reorganizační plán obsahuje způsob provedení reorganizace a také pravidla pro její provedení.

Nabytím účinnosti reorganizačního plánu dochází ke změně práv a povinností, které příslušely insolvenčnímu správci po rozhodnutí o povolení reorganizace. Veškerá dispoziční oprávnění k majetkové podstatě přechází zpět na dlužníka, a to i pokud tato oprávnění byla předtím insolvenčním soudem omezena. Dlužníkovu dispoziční oprávnění k majetkové podstatě může být omezeno jen, pokud je tak uvedeno v reorganizačním plánu.

V momentě nabytí účinnosti reorganizačního plánu insolvenční správce ztrácí působnost valné hromady případně členské schůze družstva a obnovuje se tím funkce původních akcionářů, společníků nebo členů družstva. V mnohých případech však zůstává jejich činnost zastavena a reorganizační plán zakotví, že působnost těchto orgánů bude nadále vykonávat po celou dobu reorganizace insolvenční správce. Ze zákona však vyplývá, že po nabytí účinnosti reorganizačního plánu je role insolvenčního správce zásadně kontrolního a dozorového rázu.

„Úkolem insolvenčního správce v době průběhu plnění reorganizačního plánu je zejména:

- a) zajistit provedení procesních úkonů spojených s účinností reorganizačního plánu,*
- b) předat dlužníkovi dispozičními oprávněními zprávu o své dosavadní činnosti,*
- c) provést další úkony potřebné k tomu, aby dlužník s dispozičními oprávněními mohl vykonávat svá oprávnění,*
- d) dohlížet nad činností dlužníka a adekvátně informovat věřitelský výbor,*
- e) doplňovat seznam majetku a závazků podle stavu řízení,*
- f) evidovat činnost dlužníka s dispozičními oprávněními,*
- g) nejméně jednou za 3 měsíce pravidelně informovat insolvenční soud a věřitelský výbor o výsledcích své činnosti a*
- h) plnit povinnosti stanovené reorganizačním plánem.“¹⁰⁶*

¹⁰⁵ MARŠÍKOVÁ, Jolana. Insolvenční zákon s poznámkami, judikaturou, nařízením Rady ES 1346/2000 a prováděcími předpisy ve znění zákonů č.69/2011 Sb. a č.73/2011 Sb.. Praha: Leges, 2011. s. 532

¹⁰⁶ MARŠÍKOVÁ, Jolana. Insolvenční zákon s poznámkami, judikaturou, nařízením Rady ES 1346/2000 a prováděcími předpisy ve znění zákonů č.69/2011 Sb. a č.73/2011 Sb.. Praha: Leges, 2011. s. 565

Dlužník má vůči insolvenčnímu správci zároveň informační povinnost, kdy ho musí vyrozumět o jeho právních úkonech, plnění reorganizačního plánu a jeho další činnosti na základě reorganizačního plánu.¹⁰⁷

Insolvenční správce v průběhu reorganizace podává věřitelskému výboru zprávy, které pak slouží jako podklad ke kontrole průběhu reorganizace prováděné podle reorganizačního plánu dlužníkem. Po splnění reorganizačního plánu dochází k ukončení reorganizace a to rozhodnutím insolvenčního soudu, který potom rozhodne o výši odměny insolvenčního správce a o úhradě jeho nákladů.

5.4 Jednání a povinnosti insolvenčního správce při řešení úpadku oddlužením

Dalším insolvenčním zákonem uváděným způsobem řešení úpadku a také hrozícího úpadku je oddlužení. „V českém úpadkovém právu jde o zcela nový fenomén, který má nepodnikatelským subjektům napomoci řešit jejich ekonomické obtíže dané momentální neschopností řešit množinu závazků, které tyto subjekty na sebe převzaly.“¹⁰⁸ Oddlužení je přípustné pouze pro dlužníky nepodnikatele. Mohou jimi být jak fyzické, tak právnické osoby.¹⁰⁹ Nejobvyklejším příkladem dlužníka nepodnikatele v praxi je především fyzická osoba, spotřebitel. Fyzické osobě dlužníka, která vlastní živnostenské oprávnění a která zároveň nevykonává podnikatelskou činnost, zákon neklade překážky k podání návrhu na oddlužení. Můžeme říct, že oddlužení je v podstatě určitou soudní ochranou dlužníka před věřiteli.

Návrh na oddlužení smí podat pouze dlužník, kterému jsou po celou dobu oddlužení ponechána dispoziční oprávnění k majetku spadajícímu do majetkové podstaty. Návrh je dlužník povinen podat na příslušném formuláři a připojit k němu množství povinných příloh, mezi které patří například doložení příjmu za poslední 3 roky a dále musí uvést své očekávané příjmy během dalších pěti let, které musí postačovat na splacení minimálně 30% svých nezajištěných závazků.¹¹⁰ Tento formulář musí být dlužníkem podepsán a podpis úředně ověřen.

„Samotné podání návrhů je zdarma, soud ale může nařídít uhrazení zálohy na insolvenční řízení, která může dosáhnout až 50 000,- Kč. Tato záloha ale nebývá

¹⁰⁷ <http://www.konkurs-vyrovnani.cz/index.php?idb=42&idac=532> [cit.2011-11-19]

¹⁰⁸ <http://www.konkurs-vyrovnani.cz/index.php?idac=589&idb=45> [cit.2011-11-19]

¹⁰⁹ MARŠÍKOVÁ, Jolana. Insolvenční zákon s poznámkami, judikaturou, nařízením Rady ES 1346/2000 a prováděcími předpisy ve znění zákonů č.69/2011 Sb. a č.73/2011 Sb.. Praha: Leges, 2011. s. 638

¹¹⁰ <http://www.koncimsdluhy.cz/osobni-bankrot> [cit.2011-11-19]

většinou vyměřena v plné výši.¹¹¹ Často se stává, že dlužník nedokáže poskládat požadovanou částku a její sehnání by mohlo vést k dlužníkovu dalšímu zadlužení, a tak může dojít k tomu, že soud v podstatě zmaří dlužníkovu oddlužení. Dle mého názoru by tato částka měla být rozhodně nižší, aby dlužníkům, přestože se do této tíživé situace uvrhli svým mnohdy neuváženým a ekonomicky lehkovážným přístupem sami, byla tato možnost umožněna.

Motivačních důvodů dlužníka k podání návrhu na oddlužení je hned několik:¹¹²

- 1) Dlužník je chráněn před exekutory, jelikož během oddlužení exekuce nemůže být provedena.
- 2) Po skončení oddlužení je dlužník osvobozen od nesplacených dluhů. Je tak osvobozen od placení pohledávek, které nebyly v oddlužení v plném rozsahu uspokojeny, ale i od placení pohledávek do insolvenčního řízení nepřihlášených.
- 3) Během oddlužení nedochází k nárůstu úroků, úroků z prodlení a ani nedochází ke vzniku nároků na smluvní pokuty.
- 4) Dochází ním ke zklidnění finanční situace a je ustanoven neměnný řád splácení.
- 5) Dlužník je chráněn od dalšího soudního vymáhání dluhů i vymáhání prostřednictvím vymáhacích agentur.

Poté, co insolvenční soud schválí návrh na oddlužení dlužníka, rozhodne také o způsobu provedení oddlužení. Zákon výslovně stanovuje dvě možné varianty řešení úpadku oddlužením, a to oddlužení plněním splátkového kalendáře a oddlužení zpeněžením majetkové podstaty. Jak už jsem zmínila v kapitole týkající se odměny insolvenčního správce v praxi se objevuje i třetí způsob, který je kombinací obou těchto postupů.

5.4.1 Povinnosti správce společné pro všechny způsoby oddlužení

Během řešení úpadku oddlužením má insolvenční správce povinnosti především informačního a upozorňovacího charakteru.

Zákon stanovuje, že insolvenční správce musí být každopádně přítomen na schůzi věřitelů, na které má dojít k hlasování o způsobu oddlužení. Má-li insolvenční správce podezření, že existují skutečnosti, kvůli kterým by neměl být návrh na oddlužení přijat, je povinen před hlasováním schůze věřitelů na tato podezření upozornit. Je tak povinen učinit především, „*jestliže se zřetelem ke všem okolnostem lze předpokládat, že jím je*

¹¹¹ <http://www.koncimsdluhy.cz/osobni-bankrot> [cit.2011-11-21]

¹¹² <http://www.vas-osobni-bankrot.cz/bankrot-oddluzeni> [cit.2011-11-21]

sledován nepoctivý záměr, nebo že hodnota plnění které by při oddlužení obdrželi nezajištění věřitelé, bude nižší než 30 % jejich pohledávek, ledaže tito věřitelé s nižším plněním souhlasí.“¹¹³ Stejně tak je povinen upozornit na situaci, kdy návrh „znovu podala osoba, o jejímž návrhu na oddlužení bylo již dříve rozhodnuto, nebo dosavadní výsledky řízení dokládají lehkomyšlný nebo nedbalý přístup dlužníka k plnění povinností v insolvenčním řízení.“¹¹⁴

Insolvenční správce může na tato podezření upozornit jak ústně, tak písemně. Ústně tak insolvenční správce učiní do protokolu před hlasováním schůze věřitelů, písemně tak učiní do 3 dnů od zveřejnění výsledků hlasování v insolvenčním rejstříku, a to za podmínky, že k hlasování o způsobu oddlužení došlo mimo schůzi věřitelů.¹¹⁵ Na základě insolvenčním správcem učiněných upozornění pak nezajištění věřitelé mohou podávat námitky, které jsou pak insolvenčním soudem projednány.

5.4.2 Postavení správce a jeho povinnosti při řešení oddlužení zpeněžením majetkové podstaty

Při oddlužení zpeněžením majetkové podstaty postupuje insolvenční správce obdobně jako při zpeněžení majetkové podstaty při řešení úpadku konkursem „*Majetek, který dlužník nabyt před účinností usnesení insolvenčního soudu o schválení oddlužení, bude zahrnut do majetkové podstaty a zpeněžen pro potřeby uspokojení nezajištěných věřitelů. Majetek nabytý po účinnosti usnesení o schválení oddlužení zůstane v dispozici dlužníka a nebude v procesu oddlužení zpeněžován. Výjimku tvoří majetek, který je předmětem zajištění a zajištěný věřitel v průběhu insolvenčního řízení řádně a včas uplatnil svůj zajištěný nárok přihláškou pohledávky.*“¹¹⁶ Peněžní částku získanou na základě zpeněžení majetkové podstaty ve veřejné dražbě, soudní dražbě a nebo prodejem mimo dražbu insolvenční správce pak rozdělí mezi věřitele. Poté insolvenční správce postupuje obdobně jako při řešení úpadku konkursem.

¹¹³ § 395 odst.1 zákona č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení

¹¹⁴ § 395 odst.2a, b zákona č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení

¹¹⁵ MARŠÍKOVÁ, Jolana. Insolvenční zákon s poznámkami, judikaturou, nařízením Rady ES 1346/2000 a prováděcími přepisy ve znění zákonů č.69/2011 Sb. a č.73/2011 Sb.. Praha: Leges, 2011. s. 665

¹¹⁶ <http://www.konkurs-vyrovnani.cz/index.php?idac=589&idb=45> [cit.2011-11-21]

5.4.3 Postavení správce a jeho povinnosti při řešení oddlužení pomocí splátkového kalendáře

„V případě oddlužení plněním splátkového kalendáře hraje klíčovou roli splátkový kalendář, dle kterého se dlužník zavazuje splácet ze svého příjmu věřitelům určenou částku po dobu 5 let. Pokud dlužník do té doby všechny závazky nesplatí, po pěti letech je mu zbytek navždy prominut. Tímto způsobem je tak dlužníkovi výměnou za pětileté příjmy ponechán majetek.“¹¹⁷ Insolvenční správce během těchto pěti let rozvrhuje jednotlivé splátky podle poměru pohledávek nezajištěných věřitelů. Dlužníkovi tedy není dána možnost volby, kolik si ze svého příjmu ponechá a kolik bude splácet věřitelům.

Zpravidla má ale dlužník možnost volby, jak bude hradit závazky po schválení návrhu oddlužení. Může si buď nechat posílat své příjmy na účet insolvenčního správce, který mu potom vrátí tzv. nezabavitelnou složku mzdy. Insolvenční správce si poté vyplátí měsíční odměnu včetně paušální částky na úhradu hotových výdajů a zaplatí jednotlivé splátky věřitelům. Při této variantě se dlužník nemusí o nic starat, vše je v rukou insolvenčního správce. Druhá varianta, kterou si může dlužník zvolit je, že si nechá své příjmy nadále posílat na svůj účet, bude splátky rozesílat věřitelům samostatně a také každý měsíc zaplatí odměnu insolvenčnímu správci včetně paušální složky k úhradě hotových výdajů. Přičemž pak musí minimálně jednou za tři měsíce informovat insolvenčního správce o stavu plnění pohledávek.¹¹⁸

5.4.4 Postavení správce a jeho povinnosti při řešení oddlužení kombinací obou variant

Tato varianta je dána existencí zajištěných věřitelů. V této variantě oddlužení, jsou z jednotlivých splátek splátkového kalendáře vypláceni pouze nezajištění věřitelé, a při existenci zajištěných věřitelů, jsou tito pak uspokojováni separátně z výtěžku zpeněžení jejich zajištění. V podstatě dojde ke schválení oddlužení ve formě splátkového kalendáře s výskytem zajištěných věřitelů. Správce postupuje při zpeněžení zajištěného majetku obdobně jako při konkursu.

Institut oddlužení rozhodně mezi způsoby řešení úpadku patří. Jeho hlavní výhodou je prominutí dluhů po splnění oddlužení. Často si však dlužníci myslí, že minimální 30 % hranice splacení pohledávek nezajištěných věřitelů je konečnou výší, která se týká všech pohledávek a neuvědomí si, že se zajištěné pohledávky, například hypotékou, automaticky

¹¹⁷ <http://www.mesec.cz/specialy/financni-gramotnost/zpusoby-oddruzeni> [cit.2011-11-21]

¹¹⁸ <http://www.mesec.cz/specialy/financni-gramotnost/zpusoby-oddruzeni> [cit.2011-11-21]

uspokojují výtěžkem zpeněžení. Což souvisí i s tím, že si neuvědomují, že se pohledávky nezajištěných věřitelů splátkovým kalendářem uspokojují po celých 5 let, a ne pouze po dobu, kdy dojde ke splacení pouhých 30 % z celkové výše pohledávek, v konečném důsledku to může být poměrně i větší procento.

Z pohledu insolvenčního správce je oddlužení považováno za jednoduchý a kvůli nízké výši odměny insolvenčního správce poměrně neoblíbený způsob řešení úpadku. Vzhledem k tomu, kolik povinností a předpokladů musí splnit, aby mohl být vůbec ustanoven do funkce insolvenčního správce a pak vykonává evidenční a administrativní práce, může si pro tuto činnost připadat zbytečně překvalifikován.

5.5 Jednání a povinnosti insolvenčního správce při řešení úpadku finančních institucí

Posledním způsobem řešení úpadku, kterým se v této práci zabývám je úpadek finančních institucí. Tento institut měl zajistit implementaci směrnic Evropské unie do českého práva. Jsou zde zakomponovány zvláštní požadavky na úpadek týkající se peněžních či úvěrových institucí a pojišťoven a zajišťoven. Záměrně jsem proto tuto část práce rozdělila na dvě podkapitoly týkající se samostatně povinností insolvenčního správce při úpadku úvěrových institucí a úpadku pojišťoven a zajišťoven.

5.5.1 Řešení úpadku úvěrových institucí a s tím spojené povinnosti insolvenčního správce

Úpadkem peněžních institucí je myšlen zejména úpadek jak tuzemských, tak zahraničních bank, spořitelních a úvěrních družstev, institucí elektronických peněz a osob oprávněných vydávat elektronické peníze.¹¹⁹ V tomto případě může insolvenční řízení probíhat jediným možným způsobem, a to konkursem. Nelze zde využít institutu moratoria nebo reorganizace a to zejména kvůli tomu, že finanční instituce jsou závislé na důvěře veřejnosti. Jakmile by byl vyhlášen úpadek finanční instituce, věřitelé by v ni ztratili důvěru, jelikož do ní vkládají své úspory, a její další existence by byla prakticky nemožná.

Insolvenční návrh v tomto případě může podávat i orgán dozoru, kterým je Česká národní banka, která zároveň vykonává i pravidelný dohled a kontrolu nad činností těchto institucí. Česká národní banka tak bude činit v souladu s veřejnými zájmy a nemusí proto skládat zálohu na náklady insolvenčního řízení. I proto lze předpokládat, že úpadek finančních institucí bude méně častým, spíše ojedinělým jevem.

¹¹⁹ § 367 zákona č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení

Vzhledem k tomu, že úpadek úvěrových institucí lze řešit pouze konkursem, je možné tuto část insolvenčního zákona považovat jako zvláštní ustanovení k obecnému ustanovení o řešení úpadku konkursem.

Při řešení úpadku úvěrových institucí zákon klade poměrně vysoké požadavky na informování veřejnosti. Orgán dozoru nebo dohledu proto musí ve státech, ve kterých dlužník (banka, spořitelni a úvěrová družstva, instituce elektronických peněz a osoby oprávněné vydávat elektronické peníze) vykonává svou činnost na základě jednotné licence podle zvláštního právního předpisu, informovat veřejnost o vydání rozhodnutí o úpadku a o prohlášení konkursu na jeho majetek, a to ještě před jeho zveřejněním, případně hned poté.¹²⁰ Po tomto kroku dozorového orgánu vstupuje konečně do insolvenčního řízení insolvenční správce, který získal zvláštní oprávnění pro výkon této funkce. Působnost insolvenčního správce je v tomto druhu insolvenčního řízení značně přeshraniční, zákon mu dává oprávnění vykonávat své pravomoci prakticky na celém světě, avšak v zemích ležících mimo Evropský hospodářský prostor jen v rámci možností, které mu právo daného státu umožňuje. Zákon však správci zakazuje mimo území České republiky rozhodovat o předběžných otázkách používat donucovací prostředky. Stejná pravidla také platí pro zahraničního insolvenčního správce, který se na území České republiky musí řídit českým právním řádem a také nemůže používat donucovací prostředky.

“Insolvenční správce bez zbytečného odkladu zajistí zveřejnění podstatných částí rozhodnutí o úpadku a o prohlášení konkursu (dále jen „výtah“) v úředním věstníku Evropské unie a nejméně ve 2 celostátních denících v každém státě, na jehož území dlužník podnikal nebo vykonával svou činnost prostřednictvím pobočky.“¹²¹

Dalším specifikem tohoto druhu insolvenčního řízení je, že kromě pohledávek institucí elektronických peněz a vydavatelů elektronických peněz jsou pohledávky věřitelů zjištěné na základě účetnictví dlužníka automaticky přihlášeny okamžikem prohlášení konkursu. Všem věřitelům vlastním takto zjištěné pohledávky musí insolvenční správce poslat oznámení s uvedením výše zjištěné pohledávky, s upozorněním jakým způsobem a do kdy lze proti takto zjištěné pohledávce podat námitku a s uvedením dalších informací¹²².

¹²⁰ § 370 odst. 1 zákona č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení

¹²¹ § 370 odst. 1 zákona č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení

¹²² Viz § 373 odst. 2 zákona č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení

Insolvenční správce poté musí uveřejnit alespoň jednou ročně zprávu o postupu insolvenčního řízení. Způsob, který si k tomuto účelu zvolí, je vyloženě na něm, avšak tento způsob by měl být vhodně zvolený, aby informoval věřitele i veřejnost.

5.5.2 Řešení úpadku pojišťovacích institucí a s tím spojené povinnosti insolvenčního správce

Pojišťovacími institucemi jsou myšleny pojišťovny a zajišťovny provozující svoji činnost na území České republiky. Úprava úpadku pojišťovacích institucí je velmi podobná úpravě týkajících se úvěrových institucí, včetně postavení a povinností insolvenčního správce. Proto tato část bude zaměřená na pouze rozdílná ustanovení a úkony týkající se především insolvenčního správce.

Stejně jako úpadku úvěrových institucí se obdobně použijí ustanovení týkající se konkursu. Avšak úpadek pojišťovací instituce v případě pobočky pojišťovny z jiného členského státu Evropské unie může být řešen i kolektivním řízením¹²³ nebo opatřením zahrnujícím intervenci správních nebo soudních orgánů členského státu Evropské unie směřujícím k jejímu ozdravení.

Insolvenční správce je obdobně jako při úpadku úvěrových institucí povinen uveřejnit v českém jazyce výtah z rozhodnutí o úpadku a o prohlášení konkursu v Úředním věstníku Evropské unie. Takto uveřejněný výtah nemusí oproti úpadku úvěrových institucí ze zákona obsahovat informaci, že se všechny pohledávky vyplývající z účetnictví dlužníka považují za přihlášené.

Insolvenčnímu správci je zde však dána informační povinnost vůči České národní bance. Je jí tak povinen na její žádost podat informace týkající se průběhu celého insolvenčního řízení. Zbýlé povinnosti týkající se insolvenčního správce během celého insolvenčního řízení jsou zcela obdobné těm, které vykonává insolvenční správce během úpadku úvěrových institucí.

Jak jsem již výše předslala, úpadek finančních institucí je spíše zvláštním a málo častým jevem, ale i tak patří mezi nejnáročnější činnosti insolvenčního správce a to i proto, že se zde kombinují obecné principy konkursu společně se speciálními ustanoveními týkajícími se konkrétně úpadku finančních institucí, které mají zvláštní hospodářské postavení zejména ve vztahu ke svým věřitelům.

¹²³ Součástí kolektivního řízení je podle §379 odst. 2b insolvenčního zákona prodej majetku pojišťovny a rozdělení výnosu z prodeje mezi věřitele, akcionáře nebo společníky, zahrnující nevyhnutelně intervenci správních nebo soudních orgánů členského státu Evropské unie nebo jiného státu tvořícího Evropský hospodářský prostor.

Závěr

Insolvenční zákon přinesl do úpadkového řízení značné změny. Hlavní taková změna spočívá především v zavedení různých způsobů řešení úpadku. Přestože zákon zavádí nové způsoby řešení úpadku, lze předpokládat, že konkurs zůstane i nadále nejčastějším způsobem řešení úpadku podnikatelů. Zákon však dal možnost dlužníkům nepodnikatelům řešit svůj úpadek formou oddlužení, které by pro množství dlužníků mělo být vítanou možností pro řešení své tíživé finanční situace, a tak zákonodárce v této oblasti řešení úpadku očekává aktivitu ze strany dlužníků a věřitelů. Přijetí insolvenčního zákona přineslo i další změny, z nich je pro tuto práci stěžejní zavedení institutu insolvenčního správce.

Insolvenční správce je zvláštním procesním subjektem, který, přestože není účastníkem insolvenčního řízení, zajišťuje řádný průběh úpadkového řízení. Vystupuje zároveň jako zástupce věřitelů a jako zástupce dlužníka, přičemž jedná svým jménem na účet dlužníka tak, aby došlo k co nejvyššímu poměrnému uspokojení jeho věřitelů. Jednotlivá práva a povinnosti mu přiděluje insolvenční zákon nebo insolvenční soud.

Přestože pravomoci insolvenčního správce byly potlačeny ve prospěch věřitelů, lze považovat za úspěch především zavedení ustanovení, která kladou poměrně vysoké požadavky na zapsání správce do seznamu insolvenčních správců. Současné požadavky kladené na uchazeče o výkon funkce insolvenčního správce jsou sice vysoké, ale dle mého názoru zaručují dostatečnou kvalifikaci insolvenčních správců, kteří by měli během insolvenčního řízení prakticky vykonávat práci právníka i manažera zároveň. Přestože insolvenční zákon vznáší požadavek pouze na ukončené magisterské vzdělání, vhodný kandidát na výkon funkce insolvenčního správce by podle mě měl mít ukončené ekonomické nebo právní vzdělání. Toto vzdělání by pak pro něj mělo být výhodou při skládání zkoušek insolvenčního správce a zejména v celém procesu insolvenčního řízení.

Cílem této práce bylo osvětlit roli insolvenčního správce v průběhu insolvenčního řízení. Tento cíl byl splněn. V jednotlivých kapitolách byly uvedeny požadavky, které insolvenční správce musí splňovat, aby získal oprávnění vykonávat funkci insolvenčního správce, a mohl být tak zapsán do seznamu insolvenčních správců, a dále pak jsou postupně uváděny jeho povinnosti a úkony, které musí činit v rámci celého procesu insolvenčního řízení. Za použití srovnávací a popisné metody byly povinnosti insolvenčního správce postupně uvedeny a objasněny nejprve z obecného hlediska, kdy

jsou tyto povinnosti společné pro všechny druhy insolvenčního řízení a poté z hlediska speciálního, kdy jsou uvedeny, určeny a popsány pro konkrétní druhy insolvenčního řízení.

Pro účely této práce bylo nutné uvést i další specifické druhy správců, kteří mohou tzv. obecného správce zastupovat či vykonávat jeho funkci kvůli předpokladu jeho podjatosti u konkrétních případů. Ovšem v případě zvláštního správce mohou insolvenční správce a zvláštní insolvenční správce působit v rámci jednoho insolvenčního řízení vedle sebe. Uvedení zvláštního insolvenčního správce bylo také podstatné zejména proto, že pouze insolvenční správce se zvláštním oprávněním může vykonávat funkci insolvenčního správce při reorganizaci a při řešení úpadku finančních institucí.

Zajímavá je také úprava odměny insolvenčního správce, která je ve své podstatě motivační položkou a stimulem k prvotnímu rozhodnutí vykonávat funkci správce a také k zodpovědnému vykonávání této funkce během celého insolvenčního řízení. Je evidentní, že pokud správci bude přiděleno velké konkurzní nebo reorganizační řízení, může vydělat miliony, avšak všechna řízení nejsou taková. Pokud vezmeme v úvahu všechny požadavky na činnost funkce správce a veškeré povinnosti, které je správce povinen vykonávat v průběhu celého insolvenčního řízení, může si správce kolikrát připadat nedocenen. Je dobré, že stát myslí na případné nulové konkurzy, kdy sice garantuje odměnu správce v minimální výši 45 000 Kč, ale i tak nelze tuto odměnu za případně několik let práce považovat za spravedlivou a dostatečnou. I přesto ale můžeme říct, že došlo ke splnění zákonodárcova cíle, kterým byla správcova specializace pouze na výkon této funkce, kterou bude správce vykonávat jako svou hlavní pracovní činnost a ne již jako vedlejší možnost přivýdělku.

Insolvenční zákon nově zavedl povinnost správce uzavřít pojištění odpovědnosti za škodu nebo jinou újmu, která mu může vzniknout při výkonu jeho funkce. Tuto povinnost musí správce splnit ještě předtím než je zapsán do seznamu insolvenčních správců a musí mít toto pojištění uzavřené po celou dobu, kdy je oprávněn vykonávat funkci insolvenčního správce. Toto ustanovení je novinkou v porovnání s předchozí právní úpravou, kdy správce konkurzní podstaty nemusel mít sjednáno pojištění po celou dobu, kdy byl zapsán v seznamu správců, ale pouze po dobu, kdy byl ustanoven do konkrétního případu řešení úpadku. Je zároveň odpovědný za škodu, kterou způsobili jeho zaměstnanci, které použil pro výkon funkce, a také za škodu způsobenou zaměstnanci dlužníka, které ponechal ve své funkci. Došlo tak ke značnému rozšíření správcovy odpovědnosti a vzhledem k jejímu množství by měl správce být připraven vždy obhájit svou činnost a prokázat, že informoval o vzniku škody nebo o tom, že se snažil tuto škodu odvrátit.

Správce by měl zároveň zvážit výši, ve které své pojištění uzavře, jeho minimální výše je stanovena vyhláškou, ale při velkých konkurzních řízeních by správce měl své pojištění navýšit, aby v případě škod měl z čeho uhradit tyto škody, které mohou značně přesahovat výši jeho odměny.

Myslím si, že výkon činnosti insolvenčního správce by mohl být v dnešní době zajímavý i pro mladé ekonomy a právníky. Bylo by vhodné využít výhody dosavadního nízkého počtu insolvenčních správců v České republice a současné ekonomické krize, která by ještě měla nějakou dobu trvat.

Závěrem bych chtěla říct, že úpravu insolvenčního správce obsaženou v insolvenčním zákoně a v zákoně o insolvenčních správcích považuji za zdařilou. Současná právní úprava v případě konkursu navazuje na předchozí právní úpravu, její vývoj a ustálenou judikaturu. Stejný názor ohledně zdařilosti úpravy mám i pro postavení správce v nových způsobech řešení úpadku, a to i přesto, že insolvenční správce má při některých druzích řešení úpadku pouze funkci kontroly nad průběhem insolvenčního řízení a činností dlužníka a není mu dána možnost zasáhnout do průběhu insolvenčního řízení nebo tento průběh ovlivnit.

Seznam použité literatury

Odborné knihy

- [1] KOTOUČOVÁ, Jiřina. *Zákon o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon). Komentář*. Praha: C. H. BECK, 2010. 1122 s. ISBN 978-80-7400-320-2.
- [2] MARŠÍKOVÁ, Jolana. *Insolvenční řízení z pohledu dlužníka a věřitele. 1. vydání*. Praha: Linde, 2009. 448 s. ISBN 978-80-7201-780-5.
- [3] MARŠÍKOVÁ, Jolana. *Insolvenční zákon s poznámkami, judikaturou, nařízením Rady ES 1346/2000 a prováděcími předpisy ve znění zákonů č.69/2011 Sb. a č.73/2011 Sb.*. Praha: Leges, 2011. 793 s. ISBN 978-80-87212-75-2.
- [4] SCHELLEOVÁ, Ilona. *Základy insolvenčního práva*. Ostrava: Key publishing s.r.o., 2008. 322 s. ISBN 978-80-87071-88-5.

Časopisecká literatura

- [5] HOLEŠÍNSKÝ, Petr, POLITZER, Tomáš, STRNAD, Michal. *Nové insolvenční právo v České republice (I. část)*. Právní rádce. 2007, 11. s. I-XII. ISSN 1210-4817
- [6] PACHL, Lukáš. *Průvodce insolvenčního správce insolvenčním řízením*. Právní fórum. 2008, 3, s. 107-113. ISSN 1214-7966.
- [7] POHL, Tomáš. *Odpovědnost za škodu podle insolvenčního zákona*. Bulletin advokacie. 2010, 7, s. 33-42. ISSN 1210-6348.
- [8] SOUKUP, Martin. *Insolvenční zákon*. Daně a právo v praxi. 2007, 1. s. 40-44. ISSN 1211-7293.
- [9] TARANDA, Petr. *Konkurz jako jeden ze způsobů řešení dlužníkovy úpadku v novém insolvenčním zákoně*. Daně a právo v praxi. 2007, 4. s. 60-62. ISSN 1211-7293.
- [10] STRNAD, Michal, HOLEŠÍNSKÝ, Petr. *Nové způsoby řešení úpadku dle insolvenčního zákona*. Právní rozhledy, 2008, č. 1, s. 7-16. ISSN 1210-6410
- [11] ŽIŽLAVSKÝ, Michal. *Insolvenční správci v roce jedna*. Bulletin advokacie. 2010, 1-2, s. 53-55. ISSN 1210-6348.

Právní předpisy

- [12] Vyhláška č. 312/2007 Sb., o obsahu a dalších náležitostech zkoušky insolvenčních správců, ve znění pozdějších předpisů
- [13] Vyhláška č. 313/2007 Sb., o odměně insolvenčního správce, o náhradách jeho hotových výdajů, o odměně členů a náhradníků věřitelského výboru a o náhradách jejích nutných výdajů, ve znění pozdějších předpisů
- [14] Vyhláška č. 314/2007 Sb., o minimálním limitu pojistného plnění a minimálních standardech pojistných smluv insolvenčních správců, ve znění pozdějších předpisů
- [15] Vyhláška č. 476/1991 Sb., kterou se provádějí některá ustanovení zákona o konkursu a vyrovnání, ve znění pozdějších předpisů
- [16] Zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů
- [17] Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů
- [18] Zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů
- [19] Zákon č. 140/1961 Sb., trestní zákon, ve znění pozdějších předpisů
- [20] Zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení, ve znění pozdějších předpisů
- [21] Zákon č. 312/2006 Sb., o insolvenčních správcích, ve znění pozdějších předpisů
- [22] Zákon č. 328/1991 Sb., o konkursu a vyrovnání, ve znění pozdějších předpisů

Judikatura

- [23] Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 30. dubna 1997, sp. zn. 2 Cdon 1566/96.
- [24] Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 27. června 2007, sp. zn. 5 Tdo 515/2007

Internetové články a zdroje

- [25] Asociace insolvenčních správců [online]. [2011]. Dostupné z WWW: <<http://www.asis.cz/>>. [cit. 2011-10-24].
- [26] Asociace insolvenčních správců [online]. [2011]. Nový rok přinesl zásadní změnu v insolvenčním řízení. Dostupné z WWW: <<http://www.asis.cz/novy-rok-prinesl-zasadni-zmenu-v-insolvencnim-rizeni.html>>. [cit. 2011-10-24].
- [27] BUDÍN, Petr. Insolvenční zákon krok za krokem. KONKURS A VYROVNÁNÍ [online]. 2006, 7. Dostupný z WWW: <<http://www.konkurs-vyrovnani.cz/index.php?idb=31&idac=249>>. [cit. 2011-10-20].

- [28] BUDÍN, Petr. Insolvenční zákon krok za krokem. KONKURS A VYROVNÁNÍ [online]. 2007, 1. Dostupný z WWW: <<http://konkurs-vyrovnani.cz/index.php?idac=330&idb=38>>. [cit. 2011-11-06].
- [29] BUDÍN, Petr. Insolvenční zákon krok za krokem. KONKURS A VYROVNÁNÍ [online]. 2007, 3. Dostupný z WWW: <<http://www.konkurs-vyrovnani.cz/index.php?idb=40&idac=491>>. [cit. 2011-11-14].
- [30] BusinessInfo.cz [online]. 12.04.2011. Insolvenční správce - povolení krok za krokem. Dostupné z WWW: <<http://www.businessinfo.cz/cz/clanek/pravni-sluzby-jkm/insolvenzni-spravce-povoleni/1001791/52654/>>. [cit. 2011-11-28].
- [31] DEUTSCH, Erich. Reorganizace jako nový fenomén práva a podnikání. KONKURS A VYROVNÁNÍ [online]. 2007, 1. Dostupný z WWW: <<http://www.konkurs-vyrovnani.cz/index.php?idb=38&idac=335>>. [cit. 2011-11-14].
- [32] DEUTSCH, Erich. K aktualizované statistice seznamů správců konkursní podstaty v ČR, vedených konkursními soudy k 31. 1. 2006 . Konkursní noviny [online]. 19.4.2006, 8. Dostupný z WWW: <<http://www.konkursni-noviny.cz/clanek.html?id=1475>>. [cit. 2011-10-18].
- [33] (DEU). Odměna a způsob určení některých hotových výdajů insolvenčního správce a dalších správců . Konkursní noviny [online]. 24.9.2008, 19. Dostupný z WWW: <<http://www.konkursni-noviny.cz/clanek.html?id=1952>>. [cit. 2011-10-25].
- [34] Ing. Pavel Vlček Insolvenční správce [online]. [2011]. Dostupné z WWW: <<http://www.insolvence.biz/>>. [cit. 2011-10-20].
- [35] Insolvenční řízení [online]. [2011]. Dostupné z WWW: <pravo.wz.cz/opp/data/insolvenzni_rizeni.doc>. [cit. 2011-11-09].
- [36] Insolvenční zákon [online]. [2011]. Dostupné z WWW: <<http://www.insolvencnizakon.cz/>>. [cit. 2011-11-28].
- [37] IPoint.cz [online]. c2010. Rozvrhové usnesení. Dostupné z WWW: <<http://www.ipoint.cz/skola-investora/slovník-investora/960-rozvrhove-usneseni/>>. [cit. 2011-11-28].
- [38] JINDRA, Václav. 52512. Nová právní úprava úpadkového práva – oddlužení jako nový způsob řešení úpadku. EPRAVO.CZ [online]. 11.1.2008. Dostupný z WWW: <<http://www.epravo.cz/top/clanky/nova-pravni-uprava-upadkoveho-prava-oddluzeni-jako-novy-zpusob-reseni-upadku-52512.html>>. ISSN 1213-189X. [cit. 2011-11-19].

- [39] JIŘIČKA, Pavel. ÚLOHA SPRÁVCE V INSOLVENČNÍM ŘÍZENÍ. In Dny práva [online]. Brno : Právnická fakulta Masarykovy univerzity, 2008. Dostupné z WWW: <<http://www.law.muni.cz/sborniky/dp08/files/pdf/obchod/jiricka.pdf>>. [cit.2011-10-20].
- [40] Končím s dluhy [online]. c2011. Osobní bankrot?. Dostupné z WWW: <<http://www.koncimsdluhy.cz/osobni-bankrot>>. [cit. 2011-11-21].
- [41] KOZÁK, Jan. Insolvenční zákon krok za krokem. KONKURS A VYROVNÁNÍ : odborný ekonomický měsíčník [online]. 2007, 8. Dostupný z WWW: <<http://www.konkurs-vyrovnani.cz/index.php?idac=589&idb=45>>. [cit. 2011-11-21].
- [42] KOZÁK, Jan . Insolvenční zákon krok za krokem. KONKURS A VYROVNÁNÍ [online]. 2007, 4. Dostupný z WWW: <<http://www.konkurs-vyrovnani.cz/index.php?idb=41&idac=511>>. [cit. 2011-11-14].
- [43] KOZÁK, Jan. Insolvenční zákon krok za krokem. EPRAVO.CZ [online]. 2007, 5. Dostupný z WWW: <<http://www.konkurs-vyrovnani.cz/index.php?idb=42&idac=532>>. ISSN 1213-189X. [cit.2011-11-19].
- [44] KOZÁK, Jan. Insolvenční zákon krok za krokem. KONKURS A VYROVNÁNÍ [online]. 2006, 12. Dostupný z WWW: <<http://www.konkurs-vyrovnani.cz/index.php?idac=322&idb=37>>. [cit. 2011-11-28].
- [45] KOZÁK, Jan. Insolvenční zákon krok za krokem. KONKURS A VYROVNÁNÍ [online]. 2007, 7. Dostupný z WWW: <<http://konkurs-vyrovnani.cz/index.php?idac=568&idb=44>>. [cit. 2011-11-28].
- [46] KOZÁK, Jan. Insolvenční zákon krok za krokem. KONKURS A VYROVNÁNÍ [online]. 2006, 6. Dostupný z WWW: <<http://konkurs-vyrovnani.cz/index.php?idac=195&idb=30>>. [cit. 2011-11-28]
- [47] KOZÁK, Jan. Odměna a náhrada hotových výdajů insolvenčního správce a členů a náhradníků věřitelského výboru. KONKURS A VYROVNÁNÍ [online]. 2007, 11. Dostupný z WWW: <<http://konkurs-vyrovnani.cz/index.php?idac=649&idb=48>>. [cit.2011-10-25].

- [48] LANSKÝ, Lubomír ; BATŮŇKOVÁ, Anna . 52177. Slovo úvodem k právní úpravě úpadku podle nového insolvenčního zákona . EPRAVO.CZ [online]. 19.12.2007,. Dostupný z WWW: <<http://www.epravo.cz/top/clanky/slovo-uvodem-k-pravni-uprave-upadku-podle-noveho-insolvenčního-zákona-52177.html?mail>>. ISSN 1213-189X. [cit.2011-11-28]
- [49] Měšec.cz [online]. [2011]. Způsoby oddlužení. Dostupné z WWW: <<http://www.mesec.cz/specialy/financni-gramotnost/zpusoby-oddluzeni/>>. ISSN 1213-4414. [cit. 2011-11-21].
- [50] MINISTERSTVO SPRAVEDLNOSTI ČESKÉ REPUBLIKY [online]. [2011] Seznam správců konkursní podstaty. Dostupné z WWW: <<http://194.213.41.20/justice/ms.nsf/Web0/B65D858DB26077F0C1256B92004027DF?OpenDocument>>. [cit.2011-10-20].
- [51] Nová úloha, postavení, povinnosti a práva insolvenčního správce . Konkursní noviny [online]. 19.3.2008, 6. Dostupný z WWW: <<http://www.konkursni-noviny.cz/clanek.html?ida=1852>>. [cit. 2011-10-25].
- [52] POSPÍŠIL, Richard. Počet insolvenčních správců klesl z loňských 3700 na 217. KONKURS A VYROVNÁNÍ [online]. 2010, 2. Dostupný z WWW: <<http://www.konkurs-vyrovnani.cz/index.php?idb=75&idac=1221>>. [cit. 2011-11-28].
- [53] RIPPEL, Jan . Insolvenční správce versus správce konkursní podstaty. KONKURS A VYROVNÁNÍ [online]. 2009, 5. Dostupný z WWW: <www.konkurs-vyrovnani.cz/index.php?idb=66&idac=1043>. [cit. 2011-11-28].
- [54] SUM, Tomáš. 36904. Správce konkursní podstaty . EPRAVO.CZ [online]. 16.11.2005. Dostupný z WWW: <<http://www.epravo.cz/top/clanky/spravce-konkursni-podstaty-36904.html>>. ISSN 1213-189X. [cit. 2011-11-28].
- [55] SÝKOROVÁ, Petra. Insolvenčních správců bude málo, zkoušky jsou příliš těžké. Profit.cz [online]. 14.1.2009. Dostupný z WWW: <<http://www.profit.cz/clanek/insolvencnich-spravcu-bude-malozkousky-jsou-prilis-tezke/>>. [cit. 2011-10-20].
- [56] TARANDA, Petr. 59. Podmínky pro výkon funkce insolvenčního správce . I-poradce.cz [online]. 2008, 1. Dostupný z WWW: <<http://www.i-poradce.cz/SubPages/OtvorDokument/Clanok.aspx?idclanok=87674>>. [cit. 2011-11-28].

- [57] TAUBR, Marek. Právní úprava řešení úpadku reorganizací. KONKURS A VYROVNÁNÍ [online]. 2009, 11. Dostupný z WWW: <<http://www.konkurs-vyrovnani.cz/index.php?idb=72&idac=1164>>. [cit. 2011-11-14].
- [58] Tomasuzel.cz [online]. [2007]. Nová zákonná úprava dlužníkovu úpadku. Dostupné z WWW: <<http://www.tomasuzel.cz/html/13.html>>. [cit. 2011-11-28].
- [59] Váš osobní bankrot [online]. c2011. Bankrot - oddlužení. Dostupné z WWW: <<http://www.vas-osobni-bankrot.cz/bankrot-oddluzeni>>. [cit. 2011-11-21].
- [60] VESELÁ - SAMKOVÁ, Klára. 42272. Insolvenční správce. EPRAVO.CZ [online]. 1.8.2006. Dostupný z WWW: <<http://www.epravo.cz/top/clanky/insolvencni-spravce-42272.html>>. ISSN 1213-189X. [cit. 2011-11-28].
- [61] VESELÁ - SAMKOVÁ, Klára. 42272. Insolvenční správce. EPRAVO.CZ [online]. 1.8.2006, 1. Dostupný z WWW: <<http://www.epravo.cz/top/clanky/insolvencni-spravce-42272.html>>. ISSN 1213-189X. [cit. 2011-11-28].
- [62] WJ. Reorganizace anebo konkurs?. KONKURS A VYROVNÁNÍ [online]. 2010, 12, Dostupný z WWW: <<http://www.konkurs-vyrovnani.cz/index.php?idb=85&idac=1411>>. [cit.2011-11-28].